राज्य सेवा (मुख्य) परीक्षा - २०२३ परीक्षा दिनांक २२ जानेवारी, २०२४.

2023 M18

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

505409

A → संच क्रमांक

प्रश्नपुस्तिका

सामान्य अध्ययन – III

एकूण प्रश्न : 150

वेळ : 2 (दोन) तास एकूण गुण : 150

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत **150** अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा–क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा–क्रमांक

केंद्राची संकेताक्षरे शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तर क्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्न क्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.

(ब) **आयोगाने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नांकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही. एकापेक्षा जास्त उत्तरे नमूद केल्यास ते उत्तर चुकीचे धरले जाईल व त्या चुकीच्या उत्तराचे गुण वजा केले जातील.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच ''उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता 25% किंवा 1/4 एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.''**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका आयोगाची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम–82'' यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती आयोगाच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरुद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा.

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

1. खालीलपैकी कोणता/ते राष्ट्रीय उच्चतर शिक्षा अभियान (रूसा) (सद्या पी एम-उषा) चा/चे घटक आहे/त ?

a. महाविद्यालयांचे वृंद विद्यापीठांमध्ये रूपांतर.

b. विद्यापीठांना अवसंरचना अनुदान देणे.

c. उच्चशिक्षणाचे व्यावसायिकीकरण करणे.

d. संस्थात्मक पुनर्रचना आणि सुधारणा.

e. परदेशी विद्यापीठे/संस्थाना भारतात प्रांगण उभारण्यास सहाय्य करणे.

(1) a आणि b (2) b आणि c (3) a, b, c आणि d (4) d आणि e

Which of the following is/are component/s of Rashtriya Uchchatar Shiksha Abhiyan (RUSA) (Now PM-USHA) ?

a. Conversion of colleges to cluster universities.

b. Infrastructure grants to universities.

c. Vocationalisation of higher education.

d. Institutional restructuring and reforms.

e. Supporting foreign universities/institutions to setup campus in India.

(1) a and b (2) b and c (3) a, b, c and d (4) d and e

---

2. कौशल्य विकास आणि उद्योजकता मंत्रालयांतर्गत औद्योगिक प्रशिक्षण संस्था (ITI) खालीलपैकी कोणत्या व्यवसायाचे प्रशिक्षण देते ?

a. कृषी, फलोत्पादन, फुलशेती

b. उत्पादन प्रक्रिया नियंत्रण आणि स्वयंचलन

c. वाहन, दुरुस्ती, रंगकाम, इलेक्ट्रिकल आणि इलेक्ट्रॉनिक्स

d. सौंदर्य आणि निरोगीपणा

e. प्रयोगशाळा सहाय्यक - रासायनिक कारखाना

(1) फक्त b (2) फक्त b आणि c (3) a, b आणि c (4) वरीलपैकी सर्व

ITIs under Ministry of skill development and entrepreneurship offer which of the following trades ?

a. Agriculture, horticulture and floriculture

b. Manufacturing process control and automation

c. Automobile, repairing, painting, electrical and electronics

d. Beauty and wellness

e. Lab assistant - chemical plant

(1) Only b (2) Only b and c (3) a, b and c (4) All of the above

---

3. भारत सरकारच्या शिक्षण मंत्रालयाच्या पाठबळाने राष्ट्रीय शिक्षण संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषद (NCERT) यांनी सुरू केलेल्या डिजिटल उपक्रमाचा वापर यासाठी खुला केला आहे

a. निष्ठा

b. सायबर सुरक्षा आणि सुरक्षितता

c. ई-पाठशाळा

d. स्वयंप्रभा वरील प्रचंड ऑनलाईन खुले अभ्यासक्रम

(1) a, b, c आणि d (2) फक्त c (3) फक्त a (4) फक्त b

Access and use of digital initiatives of NCERT under the aegis of MoE, Government of India are open for

a. NISHTHA

b. Cyber safety and security

c. e-Pathshala

d. Massive online open courses on SWAYAM Prabha

(1) a, b, c and d (2) Only c (3) Only a (4) Only b

---

4. वैविध्यपूर्ण आणि समावेशक कार्यबल निर्माण करणे ही एक वाढती गरज आहे. जेन-झेड (झेड पिढी) ची कोणती वैशिष्ट्ये आपण अंतर्भूत कराल ?

a. परंपरावादी

b. तंत्रज्ञानावर विसंबणारे

c. स्व-निर्देशित शिकणारे

d. करिअर/आर्थिक ध्येयानी चालणारे

e. अंदाजे 1995-2010 या काळात जन्मलेले

(1) फक्त e (2) b आणि d (3) b, c, d आणि e (4) फक्त a

Creating a diverse and inclusive workforce is the rising need and a future trend. What characteristics would you reckon with Gen-Z ?

a. Traditionalists

b. Technology dependent

c. Self directed learners

d. Driven by career/financial goals

e. Born between 1995-2010 approx

(1) Only e (2) b and d (3) b, c, d and e (4) Only a

---

5. माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाद्वारा राष्ट्रीय शैक्षणिक मिशन कार्यक्रमात यांचा समावेश आहे

a. सामग्री निर्मिती

b. जोडणी आणि प्रवेशसाधने संस्था आणि अध्ययनकर्त्यांना उपलब्ध करून देणे

c. बालकांना मोफत आणि सक्ती चे शिक्षण देणे

(1) फक्त c (2) फक्त b (3) फक्त a आणि b (4) फक्त a

The National Mission on education through information and communication technology comprises of

a. Content generation

b. Providing connectivity and access devices to institutions and learners

c. Free and compulsory education to children

(1) c only (2) b only (3) a and b only (4) a only

---

6. केंद्रीय माध्यमिक शिक्षण मंडळ (CBSE) ची खालीलपैकी कोणती/ते उद्देश व कार्ये आहे/आहेत ?

a. विद्यार्थ्यांना तणावरहीत, निकोप वातावरणात दर्जेदार शिक्षण देण्यासाठी आवश्यक ती धोरणे ठरविणे व अंमलबजावणी करणे.

b. शिक्षणामध्ये पालक-विद्यार्थी-शिक्षक इत्यादी घटकांकडून अभिप्राय घेऊन शिक्षणाचा दर्जा उंचावणे व तो टिकवून ठेवण्यासाठी प्रयत्नशील राहणे.

c. देशातील शाळांचा शैक्षणिक दर्जा उंचावण्याच्या दृष्टीने सर्वतोपरी प्रयत्न करणे.

(1) फक्त b (2) फक्त c (3) b आणि c (4) a, b आणि c

Which of the following is/are objective(s) and function(s) of the Central Board of Secondary Education (CBSE) ?

a. To formulate and implement policies necessary to provide quality education to students in a stress-free, conducive environment.

b. To raise the quality of education by taking feedback from parents-students-teachers etc. in education and strive to maintain it.

c. To make every effort to raise the educational standard of schools in the country.

(1) Only b (2) Only c (3) b and c (4) a, b and c

7. खालील विधानांपैकी कोणते/ती बरोबर आहे/त ?

a. जागतिक आरोग्य सभा (Assembly) ही जागतिक आरोग्य संघटनेची निर्णय घेणारी निकाय आहे.

b. जागतिक आरोग्य सभेची मुख्य कार्ये संघटनेची धोरणे ठरविणे आणि महासंचालकांची नियुक्ती करणे, प्रस्तावित कार्यक्रम अंदाजपत्रकास मान्यता देणे आहेत.

c. कार्यकारी मंडळाची रचना तीन वर्षासाठी निवडून आलेल्या तांत्रिक गुणवत्ता प्राप्त 34 सदस्यानी बनली आहे.

(1) फक्त a
(2) सर्व a, b आणि c
(3) फक्त b
(4) फक्त c

Which of the statements given below is/are right ?

a. World Health Assembly is the decision making body of WHO.

b. WHA's main functions are to determine the policies of the organization and appoint the Director General, approve proposed programme budget.

c. The Executive Board is composed of 34 technically qualified members elected for three years.

(1) Only a
(2) All a, b and c
(3) Only b
(4) Only c

8. स्व. इंदिरा गांधी यांनी 20 ऑगस्ट 1984 रोजी जाहिर केलेल्या 20 कलमी कार्यक्रमानुसार कोणते कलम हे लोकसंख्येला आळा घालण्यासाठी महत्वाचे ठरले ?

(1) कलम – 17
(2) कलम – 10
(3) कलम – 15
(4) कलम – 9

According to the 20 Point Program announced by Late Indira Gandhi on 20 August 1984. Which Point was important in curbing population ?

(1) Point – 17
(2) Point – 10
(3) Point – 15
(4) Point – 9

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

9. प्रधानमंत्री स्वास्थ्य सुरक्षा योजनेचे आरोग्य देखभाल सेवा उपलब्ध होण्यातील प्रादेशिक असमतोल सुधारण्याचे ध्येय आहे. या योजनेसंबंधी खालील कोणते/ती विधान/ने बरोबर आहे/त ?

a. केंद्र शासनाने 22 नवे एम्स् (AIIMS) ची घोषणा केली. त्यापैकी सहा कार्यरत असून इतर पूर्णत्वाचा विभिन्न टप्प्यावर आहेत.

b. पंचाहत्तर शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालयांची दर्जोन्नती आठ टप्प्यात पूर्ण केली जाईल.

c. आरोग्य पायाभूत सुविधा आणि विशेषकेंद्रीत/आघात दुखापत केंद्रांचे बांधकाम, उपकरणे इ. केंद्र आणि राज्य शासनाच्या 60 : 40 वाटा पद्धतीने केले जाईल.

(1) फक्त a (2) a, b आणि c (3) a आणि c (4) फक्त b

Pradhan Mantri Swasthya Suraksha Yojana (PMSSY) aims at correcting regional imbalance in availability of health care services. Which of the following are right statements about PMSSY ?

a. The Union Government has announced 22 new AIIMS out of which 6 are functional while others are at different stages of completion.

b. Upgradation of 75 Government medical colleges will be completed in VIII phases.

c. Improvement of health infrastructure and construction of superspeciality / trauma centres, equipments etc. will be done with 60 : 40 Centre and State share.

(1) Only a (2) a, b and c (3) a and c (4) Only b

---

10. महाराष्ट्र शासनाने सुरू केलेल्या 'माता सुरक्षित तर घर सुरक्षित' या मोहिमेसंदर्भात खालील कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. 18 वर्षावरील महिलांना, मातांना, गरोदर महिलांना प्रतिबंधात्मक आणि उपचारात्मक आरोग्य सुविधा उपलब्ध करून देणे.

b. 30 वर्षावरील सर्व महिलांचे कर्करोग, मधुमेह, उच्च रक्तदाब, मोतीबिंदु इत्यादी आजारांचे निदान, उपचार आणि समुपदेशन करणे.

(1) फक्त b (2) फक्त a (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are correct regarding the 'Home is safe if, mother is safe' campaign launched by the government of Maharashtra ?

a. To provide preventive and curative health facilities to women above eighteen years, mothers, pregnant women.

b. Diagnosing, treating and counselling all women above the age of 30 for cancer, diabetes, high blood pressure, cataracts etc.

(1) Only b (2) Only a (3) a and b (4) None of the above

---

11. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. मनरेगा म्हणजे महात्मा गांधी राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार हमी योजना होय.

b. मनरेगाची सुरुवात 2 फेब्रवारी, 2006 रोजी करण्यात आली.

c. मनरेगा अंतर्गत प्रति कुटुंब शंभर दिवसाचा रोजगार देण्याची हमी देण्यात आली आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त a (2) a आणि c (3) वरीलपैकी सर्व (4) a आणि b

Consider the following statements :

a. MGNREGS means Mahatma Gandhi National Rural Employment Guarantee Scheme.

b. MGNREGS was launched on 2nd February, 2006.

c. Guaranteed 100 days of employment per family under MGNREGS.

Which of the above statement(s) is/are correct ?

(1) Only a (2) a and c (3) All of the above (4) a and b

---

12. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. 2 ऑक्टोबर 2014 रोजी स्वच्छ भारत मिशन (ग्रामीण) ची घोषणा करण्यात आली.

b. स्वच्छ भारत मिशनच्या माध्यमातून महाराष्ट्रातील सर्वात पहिला 'गोबरधन' प्रकल्प ग्राम पंचायत अंदरसुल, तालुका येवला, जिल्हा नाशिक येथे पूर्ण केला.

c. स्वच्छ भारत मिशनच्या माध्यमातून राज्यातील पहिला ' मैळा गाळ' व्यवस्थापन प्रकल्प ग्रामपंचायत नाचने, ता.जि. रत्नागिरी येथे पूर्ण करण्यात आला.

(1) a आणि c (2) a आणि b (3) b आणि c (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect ?

a. Swachchha Bharat Mission (Rural) was announced on 2nd October 2014.

b. Through the Swachchha Bharat Mission, Maharashtra's First 'Gobardhan' project was completed at Gram Panchayat Andarsul, Taluka Yewla, District Nashik.

c. Through the Swachchha Bharat Mission, the first 'Maila Gal' Management project in the State was completed at Gram Panchayat Nachne, Taluka-Dist. Ratnagiri.

(1) a and c (2) a and b (3) b and c (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

13. प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजने संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. ही योजना केंद्र पुरस्कृत असून 2000 पासून सुरू करण्यात आली आहे.

b. या योजनेचा उद्देश म्हणजे 2001 च्या जनगणनेनुसार सर्वसाधारण क्षेत्रात 1000 पेक्षा जास्त लोकवस्तींची न जोडलेली गावे बारमाही रस्त्याद्वारे जोडणे हा आहे.

c. आदिवासी भागातील 500 पेक्षा जास्त लोकवस्तींची न जोडलेली गावे बारमाही रस्त्याद्वारे जोडणे हा ही उद्देश आहे.

(1) वरीलपैकी सर्व (2) वरीलपैकी नाही (3) a आणि c (4) b आणि a

Which of the following statement(s) is/are correct regarding Pradhan Mantri Gram Sadak Yojana ?

a. **This Scheme is centrally sponsored and was started in 2000.**

b. **The objective of this scheme is to connect the unconnected villages of more than 1000 population in general area as per 2001 census through Baramahi road.**

c. **The objective of this scheme is also to connect unconnected villages of more than 500 population in tribal areas through Baramahi road.**

(1) All of the above (2) None of the above (3) a and c (4) b and a

---

14. भारतातून क्षयरोगाचे 2025 पूर्वी उच्चाटन करण्याच्या कार्यक्रमाची वैशिष्ट्ये खालीलपैकी कोणती आहेत ?

a. समुदायाचा सहभाग – सर्व जिल्ह्याच्या स्तरावर ‘टी बी फोरम्स’

b. चार लाखाहून अधिक क्षय रोग उपचार समर्थक

c. निक्षय पोषण योजना

d. 173 शहरे आणि 348 जिल्ह्यात खासगी क्षेत्राचा सहभाग

e. 27.4 कोटी असुरक्षित लोकसंख्येची टी बी साठी चाळणी (मे 2020 पर्यंत)

(1) वरीलपैकी सर्व (2) b आणि e (3) c आणि e (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following are features of programme for eradication of T.B. before 2025 from India ?

a. **Community engagement – T.B. Forums in all Districts**

b. **More than 4 lakh T.B. treatment supporters**

c. **Nikshay Poshan Yojana**

d. **Private Sector engagement in 173 cities and 348 districts**

e. **27.4 Cr. vulnerable population screened for T.B. (upto May 2020)**

(1) All of the above (2) b and e (3) c and e (4) None of the above

---

15. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. महाराष्ट्रात जागतिक बँकेच्या अर्थसहाय्याने राबविलेला 'हवामान अनुकूल कृषी प्रकल्प' पोकरा या नावाने ओळखला जातो.

b. पोकरा योजनेकरीता जागतिक बँक 70% व राज्य शासनाकडून 30% निधी उपलब्ध होतो.

c. पोकरा योजनेला नानाजी देशमुख कृषि संजीवनी प्रकल्प या नावाने ही ओळखले जाते.

d. पोकरा प्रकल्पाचा हेतू विदर्भ–मराठवाड्यातील 4000 गांवे व्यापणे हा होता.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) वरीलपैकी नाही (2) फक्त c (3) फक्त b (4) फक्त a

Consider the following statements :

a. A World Bank funded 'Project on Climate Resilient Agriculture' in Maharashtra is known as POCRA.

b. World Bank 70% and State Government 30% funds are available for the POCRA Scheme.

c. POCRA Scheme is also known as Nanaji Deshmukh Agricultural Sanjeevani Project.

d. POCRA Project aims to cover 4000 villages from Vidarba and Marathwada.

Which of the above statement(s) is/are incorrect ?

(1) None of the above (2) Only c (3) Only b (4) Only a

---

16. खालीलपैकी कोणते/ती विधान/ने मानव संसाधन व्यवस्थापन/विकास यासंबंधी अचूक आहेत ?

a. अस्थिरता, अनिश्चितता, क्लिष्टता आणि अस्पष्टता ही मानव संसाधन कार्याची वैशिष्ट्ये आहेत.

b. मानवी भांडवल स्पर्धात्मक लाभ देते.

c. मानव संसाधन व्यवस्थापन व्यवसायाच्या गरजा, मूल्ये किंवा मिशन यावर भर देते.

d. मानव संसाधन विकासाचा मानव संसाधन व्यवस्थापन छत्रात समावेश होत नाही.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) a, b आणि c (4) फक्त d

Which of the following statement/s is/are correct in respect of Human Resource Management/Development ?

a. Volatility, uncertainty, complexity and ambiguity are characteristics of Human Resource Work.

b. Human capital lends competitive advantage.

c. Human Resource Management focuses on business need, values/mission.

d. HRD doesn't fall under umbrella of HR Management.

(1) Only a (2) Only b (3) a, b and c (4) Only d

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

17. "लोकसंख्येचा आकार किंवा रचना यासंबंधी शासनाने निश्चित केलेल्या उद्दिष्टांचा एक समुदाय व ती उद्दिष्ट्ये साध्य करण्याच्या हेतुने उपयोगात आणलेली साधने म्हणजे लोकसंख्या धोरण", ही व्याख्या कोणी केली आहे ?

(1) होप एल्डरीज (2) स्पेंगलर आणि डंकन

(3) बॉर्न थॉम्पसन आणि लेविस (4) कुमुदिनी दांडेकर

Who of the following defined population policy as group of objectives set by the Government about the size of the population and its structure and the means used to achieve those objectives ?

(1) Hope Eldridge (2) Spengler and Duncan

(3) Bourne Thompson and Lewis (4) Kumudini Dandekar

---

18. खालीलपैकी कोणते घटक मानव संसाधन नियोजनावर प्रभाव टाकतात ?

a. संघटनेचा प्रकार आणि व्यवहार तंत्र.

b. संघटनेच्या विकासाचा टप्पा.

c. राजकीय, सामाजिक आणि आर्थिक बदल.

d. अनिश्चित वातावरणातील योजनेचा कालावधी.

e. कार्य विश्लेषण अंदाजासाठी वापरलेल्या माहितीचा प्रकार आणि गुणवत्ता.

(1) a आणि b (2) c आणि d (3) फक्त e (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following factors influence HR planning ?

a. Type and strategy of organization.

b. The stage of organization's growth.

c. Political, social and economic changes.

d. Duration of plan in uncertain environment.

e. Type and quality of information used for forecasting job analysis.

(1) a and b (2) c and d (3) e only (4) All of the above

---

19. मानवी विकासाशी निगड़ीत कोणत्या घटक/घटकांचा समावेश मानवी विकास निर्देशांकात करण्यात येतो ?

a. आयुर्मान

b. ज्ञानप्रसार

c. जीवनमान

(1) a आणि b (2) b आणि c (3) a आणि c (4) वरील सर्व

Which elements related to human development are included in the Human Development Index ?

a. Life Expectancy

b. Knowledge dissemination

c. Standard of living

(1) a and b (2) b and c (3) a and c (4) All of the above

---

20. कोणत्या योजनेतील त्रुटीनुसार आंध्रप्रदेश, केरळ, महाराष्ट्र, तामिळनाडू आणि पुडुचेरी ह्या राज्यांमध्ये अकुशल पुरुष व स्त्री कामगार ह्यांच्या वेतनात फरक करण्यात आला ?

(1) स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना

(2) ग्राम निर्माण योजना

(3) जवाहर रोजगार योजना

(4) जवाहर ग्राम समृद्धी योजना

Which of the scheme had drawbacks that caused the state of Andhra Pradesh, Kerala, Maharashtra, Tamil Nadu and Puducherry had differential wages for unskilled male and female workers ?

(1) Swarna Jayanti Gram Swarojgar Yojana

(2) Gram Nirman Yojana

(3) Jawahar Rojgar Yojana

(4) Jawahar Gram Samridhi Yojana

---

21. माविमच्या मिशनमध्ये अंतर्भूत आहे/त

a. स्वयंसहाय्यता गटांच्या माध्यमातून महिलांचे संघटन करणे.

b. समान संधीसाठी, भरभराटीसाठी आणि शासनकार्यात सहभागासाठी महिलांच्या पुढाकारास उन्नत करणे.

c. स्वयंसहाय्यता गटांवर तृणमूल संस्थांची बांधणी करणे जो टिकावू विकासाचा प्रगत मार्ग असेल.

d. महिलांची एकूणच क्षमता निर्मिती साधणे.

(1) a, b, c आणि d (2) फक्त b आणि c (3) फक्त a (4) फक्त a आणि b

The Mission of MAVIM includes

a. Organising women through SHGs.

b. Promoting women's initiative for equal opportunities, prosperity and participation in governance.

c. Building grass roots institutions over SHGs as a way forward to sustainable development.

d. Building overall capacities of women.

(1) a, b, c and d (2) Only b and c (3) Only a (4) Only a and b

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

A

22. स्तंभ – I मधील योजनांची त्यांच्या स्तंभ – II मधील उद्दिष्टांसह जोडी जुळवा.

स्तंभ – I		स्तंभ – II
a.	पी.एम्. कृषी सिंचाई योजना	i. सेंद्रिय शेतीसाठी शेतकऱ्यांना प्रोत्साहन देणे
b.	परंपरागत कृषी विकास योजना	ii. बियाणे, खते इ. खरेदीसाठी शेतकऱ्यांना पत सुविधा उपलब्ध करणे
c.	पी.एम्. पीक विमा योजना	iii. कृषी उत्पादन वाढविणे आणि जलसंपदेचा कार्यक्षम वापर करणे
d.	पी.एम्. किसान मान धन योजना	iv. अल्प व अत्यल्प भूधारक शेतकरी वयोगट 18-40 यांना वय 60 वर्षेनंतर मासिक रु. 3,000 उत्पन्न मिळेल
e.	किसान पत कार्ड	v. शेतकऱ्यांना अर्थसहाय्य देणे आणि पीक हानी, नैसर्गिक आपत्ती, पीकांवर कीडींचा प्रादुर्भाव झाल्यास जोखीम कमी करणे

	a	b	c	d	e
(1)	iii	i	v	iv	ii
(2)	i	ii	iii	iv	v
(3)	ii	iii	iv	v	i
(4)	iv	v	ii	i	iii

Match the Schemes in Column – I with their objective in Column – II.

Column – I		Column – II
a.	PM – Krishi Sinchayee Yojana	i. Promote farmers to use organic farming practices
b.	Paramparagat Krishi Vikas Yojana	ii. To provide credit facility to farmers for buying seeds, fertilizers etc.
c.	PM – FBY (Fasal Bima Yojana)	iii. Increase farm output and efficient use of water resources
d.	PM – Kisan Maan Dhan Yojana	iv. Small, marginal farmers between 18-40 will get monthly income of Rs. 3,000 after the age of 60
e.	Kisan Credit Card	v. To offer farmers financial assistance and risk reduction in the event of croploss due to natural disaster, pests

	a	b	c	d	e
(1)	iii	i	v	iv	ii
(2)	i	ii	iii	iv	v
(3)	ii	iii	iv	v	i
(4)	iv	v	ii	i	iii

23. लोकशाही विकेंद्रीकरणासाठी खालीलपैकी कोणते निर्णायक घटक आहेत ?

a. अकराव्या अनुसूचीनुसार पंचायत राज संस्थाना कार्ये, निधी आणि कार्याधिकारी हस्तांतरीत करणे.

b. जिल्हा नियोजन समित्यांना बळकट करणे.

c. पंचायत राजच्या तीन स्तरामध्ये कार्यात्मक सीमा आखून देणे.

d. वर पासून खाली अशी नियोजन आणि निर्णय घेण्याची प्रक्रिया.

(1) a, b आणि c (2) a फक्त (3) b फक्त (4) d फक्त

Which of the following are crucial factors for democratic decentralization ?

a. Transferring of functions, funds and functionaries as per eleventh schedule to PRIs.

b. Strengthening of District Planning Committees.

c. Functional demarcation between three tiers of Panchayat Raj.

d. Top to bottom process of planning and decision making.

(1) a, b and c (2) a only (3) b only (4) d only

---

24. जल जीवन मिशन संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. केंद्रीय जलशक्ती मंत्रालयाच्या माध्यमातुन 15 ऑगस्ट 2019 रोजी जल जिवन मिशनची घोषणा करणात आली.

b. 'हर घर, नल से जल' हे या योजनेचे ब्रीद वाक्य आहे.

c. अवर्षण प्रवण क्षेत्रातील गावे, संसद आदर्श ग्राम योजनेतील गावे, आदिवासी क्षेत्रातील गावे, अनुसूचीत जाती – जमाती बहुल वस्ती असलेली गावे यांचा समावेश या मिशनकरीता केला आहे.

(1) फक्त b (2) b आणि c (3) फक्त a (4) a, b आणि c

Which of the following statement(s) is/are correct regarding Jal Jeevan Mission ?

a. Jal Jeevan Mission was announced on 15th August 2019 through the Union Ministry of Water Power.

b. The motto of this scheme is 'Har Ghar, Nal Se Jal'.

c. Villages in drought prone areas, villages under Sansad Adarsh Gram Yojana, villages in tribal areas, villages with majority of Scheduled Castes and Scheduled Tribes have been included for this Mission.

(1) Only b (2) b and c (3) Only a (4) a, b and c

---

25. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. महाराष्ट्रात शेतकऱ्यांना केवळ 1 (एक) रुपयात पीक विमायोजनेचा लाभ देण्याचा निर्णय खरीप व रब्बी हंगाम 2023-24 ते 2025-26 या तीन वर्षाच्या कालावधीकरीता घेण्यात आला आहे.

b. महाराष्ट्र शासनाने प्रधानमंत्री कृषि सन्मान निधी योजनेच्या धर्तीवर 'नमो शेतकरी महासन्मान निधी योजना' सुरू केली आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे ?

(1) फक्त b (2) फक्त a (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

a. In Maharashtra, it has been decided to provide the benefit of crop insurance scheme to the farmers for only one rupee for kharif and rabbi season for the period of three years from 2023-24 to 2025-26.

b. Government of Maharashtra has started 'Namo Shetkari Mahasanman Nidhi Yojana' on the lines of Pradhan Mantri Krishi Sanman Nidhi Yojana.

Which of the above statements are correct ?

(1) Only b (2) Only a (3) a and b (4) None of the above

---

26. राष्ट्रीय शिक्षण संशोधन व प्रशिक्षण परिषदे संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. भारतीय शालेय शिक्षणास आधार देणारी ही शिखर संस्था आहे.

b. राष्ट्रीय अभ्यासक्रमाची अंमलबजावणी करणे हा या परिषदेचा उद्देश आहे.

c. माहिती तंत्रज्ञान, मूल्यमापनामध्ये व परीक्षांमध्ये सुधारणा करणे.

(1) फक्त c (2) फक्त a (3) a आणि b (4) a, b आणि c

Which of the following statement(s) regarding National Council of Education Research and Training is/are correct ?

a. It is an Apex organization supporting Indian school education.

b. The objective of this council is to implement National curriculum.

c. Improving information technology, assessments and examination.

(1) Only c (2) Only a (3) a and b (4) a, b and c

27. अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण परिषदे संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. अखिल भारतीय तंत्र शिक्षण मंडळाची स्थापना नोव्हेंबर 1949 मध्ये करण्यात आली.

b. केंद्र शासन व राज्य शासन यांना तांत्रिक शिक्षण संस्थापन करण्यासाठी मार्गदर्शन करण्यासाठी मदत करते.

c. अभियांत्रिकी मधील प्रशिक्षण आणि संशोधनाकरीता मार्गदर्शन करते.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect regarding All India Council for Technical Education ?

a. The All India Board of Technical Education was established in November 1949.

b. To assist Central Government and State Government in guiding the establishment of Technical Education Institutions.

c. To guide training and research in engineering.

(1) Only a (2) Only b (3) a and b (4) None of the above

---

28. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने पारित होण्याच्या वर्षानुसार चुकीचे आहे/आहेत ?

a. महाराष्ट्र सार्वजनिक विद्यापीठ अधिनियम, 2016

b. राष्ट्रीय शिक्षण धोरण, 2020

c. विद्यापीठ अनुदान आयोग, 1956

d. भारतीय तंत्रज्ञान संस्था, 1949

(1) फक्त b (2) फक्त c (3) फक्त d (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect as per year of passing ?

a. Maharashtra Public University Act, 2016

b. National Education Policy, 2020

c. University Grant Commission, 1956

d. Indian Institute of Technology, 1949

(1) Only b (2) Only c (3) Only d (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

29. राष्ट्रीय ज्ञान आयोगाच्या संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. पहिल्या राष्ट्रीय ज्ञान आयोगांची स्थापना 2005 मध्ये झाली.

b. डॉ. सॅम पित्रोदा यांच्या अध्यक्षतेखाली पहिला राष्ट्रीय ज्ञान आयोग स्थापन करण्यात आला.

c. दुसरा राष्ट्रीय ज्ञान आयोग डॉ. अरुण निगवेकर यांच्या अध्यक्षतेखाली स्थापन करण्यात आला.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) a आणि b (4) फक्त c

Which of the following statement(s) regarding National Knowledge Commission is/are correct ?

a. The first National Knowledge Commission was established in 2005.

b. The first National Knowledge Commission was established under the chairmanship of Dr. Sam Pitroda.

c. The Second National Knowledge Commission was established under the Chairmanship of Dr. Arun Nigvekar.

(1) Only a (2) Only b (3) a and b (4) Only c

---

30. संयुक्त राष्ट्रे-आर्थिक आणि सामाजिक व्यवहार विभाग संक्षिप्त धोरणानुसार खालीलपैकी कोणती/ते विधाने/न बरोबर आहे/त ?

a. 2023 ते 2050 मध्ये 65 वर्षे किंवा अधिक वयाच्या व्यक्तींची संख्या भारतात दुप्पटीपेक्षा अधिक होणे अपेक्षित आहे. ज्यामुळे आरोग्य सेवा आणि सामाजिक सुरक्षेला आव्हान मिळेल.

b. 2022 मध्ये भारताचा जन्म दर 2.0 जन्म प्रति स्त्री, 2.1 एवढा होण्याच्या उंबरठ्यावर होता.

c. भारताची लोकसंख्या 1970 मध्ये 558 दशलक्ष होती आणि 2023 मध्ये 1429 दशलक्ष होण्याचा अंदाज असून 2023 मध्येच 1426 दशलक्ष लोकसंख्येच्या चीनला लोकसंख्येत भारत मागे टाकेल.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) फक्त c (4) वरील सर्व a, b, c

As per U.N. DESA Policy Brief which of the following statements is/are right ?

a. Between 2023-2050, the number of persons aged 65 or over is expected to more than double in India posing challenge to health care and social security.

b. In 2022, India's birth rate at 2.0 births per woman was just below replacement threshold of 2.1.

c. India's population was 558 million in 1970 and projected population stands at 1429 million in 2023 overtaking China at 1426 million in 2023.

(1) a only (2) b only (3) c only (4) All a, b, c

---

31. खालील विधाने विचारात घ्या.

a. प्रधानमंत्री नीति आयोगाचे अध्यक्ष असतात.

b. नीति आयोगाचा मुख्य उद्देश देशाचे आर्थिक धोरण ठरविण्यामध्ये राज्य सरकारांचा सहभाग वाढावा हा आहे.

c. नीति आयोगाच्या व्यवस्थापन मंडळात सर्व राज्यांचे मुख्यमंत्री आणि केंद्रशासित प्रदेशांचे प्रशासक असतात.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त c
(2) फक्त a
(3) a, b आणि c
(4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements.

a. The Prime Minister is the Chairman of NITI Aayog.

b. The main objective of NITI Aayog is to increase the participation of State government in deciding the economic policy of the country.

c. The management board of NITI Aayog consists of Chief Ministers of all the states and administrators of the union territories.

Which of the above statement(s) is/are incorrect ?

(1) Only c
(2) Only a
(3) a, b and c
(4) None of the above

---

32. 'डेमोग्राफी' हा शब्द प्रथम खालीलपैकी कोणी वापरला ?

(1) गिलार्ड
(2) ऑगस्ट कॉम्ट
(3) कार्ल मार्क्स
(4) स्टेन फोर्ड

Who among the following first coined the term 'Demography' ?

(1) Guillard
(2) August Comte
(3) Karl Marx
(4) Sten Ford

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

33. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 हे खालील कोणत्या मार्गदर्शक स्तंभावर आधारित आहे ?

a. प्रवेश

b. नि:पक्षपातीपणा

c. गुणवत्ता

d. जबाबदारी

(1) b आणि d (2) a, c आणि d (3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

National Education Policy 2020 is based on which of the following guiding pillars ?

a. Access

b. Impartiality

c. Quality

d. Accountability

(1) b and d (2) a, c and d (3) All of the above (4) None of the above

---

34. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 मध्ये एनआरएफ ची खालीलपैकी कोणती प्राथमिक कार्ये असतील ?

a. स्पर्धात्मक, सर्व प्रकारच्या आणि सर्व शाखांच्या सहअध्यायी पुनरावलोकीत अनुदान प्रस्तावासाठी निधी देणे.

b. जिथे संशोधन नवजात अवस्थेत आहे अशा विद्यापीठांना आणि महाविद्यालयांना मार्गदर्शन करून संशोधन प्रारंभ, विकसित आणि सुलभ करणे.

c. संशोधक आणि सरकारच्या तसेच उद्योगांच्या संबंधित शाखामध्ये दुवा म्हणून काम करणे.

d. उत्कृष्ट संशोधन आणि प्रगतीचा सन्मान करणे.

(1) b आणि c (2) b, c आणि d (3) a, b, c आणि d (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following will be the primary function of NRF in National Education Policy 2020 ?

a. Funding of competitive, peer reviewed grant proposals of all types and disciplines.

b. To initiate develop and facilitate research by guiding universities and colleges where research is in neonatal stage.

c. Acting as a link between researcher and relevant branches of government as well as industry.

d. Honoring outstanding research and progress.

(1) b and c (2) b, c and d (3) a, b, c and d (4) None of the above

35. 1986 च्या राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणामध्ये 1992 मध्ये काही बदल करून राष्ट्रीय स्तरावरील पुढीलपैकी कोणत्या संस्थाचे पुनरावलोकन करण्यात आले ?

a. एनसीईआरटी (NCERT)
b. यूजीसी (UGC)
c. एनआयईपीए (NIEPA)
d. एनसीव्हीटी (NCVT)
e. एआयसीटीई (AICTE)

(1) a, d, e (2) a, b, c (3) c, d, b (4) b, c, e

The National Education Policy of 1986 was revised in 1992 with some changes in which of the following institutions at the national level ?

a. NCERT
b. UGC
c. NIEPA
d. NCVT
e. AICTE

(1) a, d, e (2) a, b, c (3) c, d, b (4) b, c, e

---

36. राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 नुसार 2010 साठी खालीलपैकी कोणते उद्दिष्ट्ये होती ?

a. बालमृत्यु दर दर हजारी जिवंत जन्मामागे 30 च्या खाली आणणे.
b. माता मृत्यु दरांचे प्रमाण दर 100000 जिवंत जन्मामागे 100 च्या खाली आणणे.
c. 80% संस्थात्मक प्रसूती आणि 100% प्रसूती प्रशिक्षित व्यक्तीद्वारे करण्याचे साध्य करणे.
d. जन्म, मृत्यु, विवाह आणि गर्भधारणेची 100% नोंदणी साध्य करणे.

(1) c आणि d (2) a आणि b
(3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following were goals for 2010 as per National Population Policy, 2000 ?

a. Reduce infant mortality rate to below 30 per 1000 live births.
b. Reduce maternal mortality ratio to below 100 per 100000 live births.
c. Achieve 80% institutional deliveries and 100% deliveries by trained persons.
d. Achieve 100% registration of births, deaths, marriage and pregnancy.

(1) c and d (2) a and b
(3) All of the above (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

37. जननी सुरक्षा योजने संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. भारत सरकारने 2005-2006 मध्ये जननी सुरक्षा योजना सुरू केली.

b. या योजनेचे उद्दिष्ट्य हे शहरी आणि ग्रामीण भागात संस्थात्मक प्रसूती वाढवणे आहे.

c. दारिद्र्य रेषेखालील, अनुसूचित जाती आणि जमाती मधील माता मृत्यु आणि बालमृत्यु कमी करण्यासाठी ही योजना सुरू करण्यात आली.

d. या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी नोंदणीकृत गरोदर मातांचे वय 19 वर्षा पेक्षा कमी नसावे.

(1) फक्त d (2) a, b आणि d (3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) regarding Janani Suraksha Yojana is/are correct ?

a. Janani Suraksha Yojana was started during 2005-2006 by Government of India.

b. The objective of this scheme is to increase the institutional deliveries in urban and rural areas.

c. The scheme was launched to reduce the maternal mortality and infant mortality among the below poverty line, scheduled castes and scheduled tribes.

d. The age of the registered expectant mothers should not be less than 19 years to avail the benefit of this scheme.

(1) Only d (2) a, b and d (3) All of the above (4) None of the above

38. जागतिक आरोग्य संघटनेच्या सार्वत्रिक आरोग्य विस्तार (UHC) कार्यक्रम आणि भागीदारीचा भर यावर आहे.

a. प्राथमिक आणि प्रतिबंधक आरोग्य देखभाल उपलब्ध होणे.

b. लोकांना गरज असलेली औषधे आणि आरोग्य उत्पादने पोहोचतील याची खात्री करणे.

c. आरोग्य कार्यकर्त्यांसाठी कार्यबल प्रशिक्षण आणि कामगार संरक्षण.

d. देणगीदार रूपात भागीदारी.

(1) a आणि b (2) फक्त c (3) वरील सर्व (4) a आणि d

WHO's Universal Health Coverage Programmes and Partnerships emphasize on

a. Access to primary and preventive health care.

b. Ensuring access to the medicines and health products people need.

c. Workforce training and labour protection for health workers.

d. Partnership in the form of donors.

(1) a and b (2) Only c (3) All of the above (4) a and d

39. महाराष्ट्र शासनाची महात्मा ज्योतिराव फुले जन आरोग्य योजना आणि आयुष्यमान भारत–प्रधानमंत्री जन आरोग्य योजना एक अग्रणी योजना आहे. खालील विधानांपैकी कोणते/ती बरोबर आहे/त ?

a. ही योजना राजीव गांधी जीवनदायी आरोग्य योजना म्हणून ओळखली जात होती आणि ती 2 जुलै, 2012 ला सुरू केली होती.

b. एम.जे.पी.जे.ए.वाय. ही पूर्णत: महाराष्ट्र शासनाने निधी दिलेली आणि आयुष्यमान भारत पीएमजेएवाय ही राज्य आणि केंद्र शासनाने संयुक्तपणे 40:60 या हिस्सा तत्वावर निधी दिलेली योजना आहे.

c. रोख विरहीत आरोग्य सेवा आणि विमा आधारित वैद्यकीय उपचार (1356 प्रकारचे) विवक्षित कुटुंबाना विमा छत्र रुपये पाच लाख पर्यंत दरवर्षी कुटुंबास उपलब्ध करून देतात.

(1) a बरोबर आहे (2) b बरोबर आहे
(3) c बरोबर आहे (4) वरील सर्व बरोबर आहेत

MJPJAY and Ayushman Bharat PMJAY is a flagship scheme of Government of Maharashtra. Which of the following statements is/are right ?

a. The scheme was known as Rajiv Gandhi Jeevandayee Arogya Yojana and was started from 2nd July, 2012.

b. MJPJAY is fully funded by Government of Maharashtra and AB-PMJAY is jointly funded by the State and Central Government sharing 40:60 basis.

c. Cashless health services and insurance based funding for medical treatment (for 1356 types) is provided to specified category of families with insurance cover of Rs. 5 lakh per family per annum.

(1) a is right (2) b is right
(3) c is right (4) All of the above are right

---

40. राष्ट्रीय शिक्षक शिक्षण परिषद (NCTE) यासाठी जबाबदार आहे –

a. प्राथमिक, माध्यमिक आणि उच्च माध्यमिक स्तरावर शिक्षण देणाऱ्या सर्व औपचारिक शाळामधील शिक्षकांसाठी शैक्षणिक पात्रता विहित करणे.

b. सर्वोत्कृष्ट व्यावसायिकाना जमवून अनुभवी व विश्वासू मार्गदर्शनासाठीच्या राष्ट्रीय मिशनसाठी पद्धती विकसित करणे व आराखडा तयार करणे.

c. देशभरासाठी शिक्षक शिक्षणासाठी प्रणालीचे नियोजन व विकास करणे.

d. सर्वोत्कृष्ट प्रौढशिक्षण अभ्यासक्रम चौकट निर्माण करणे.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) फक्त d (4) a, b आणि c

National Council for Teacher Education (NCTE) is responsible for –

a. Prescribing qualifications for teachers in all formal schools imparting education at elementary, secondary and senior secondary stages.

b. Developing and designing modalities for National Mission for Mentoring by Pooling outstanding professionals.

c. Planning, developing the teacher education system throughout the country.

d. Creating an outstanding Adult Education Curriculum framework.

(1) Only a (2) Only b (3) Only d (4) a, b and c

---

41. आई वडील व जेष्ठ नागरीकांच्या चरितार्थ व कल्याण अधिनियम 2007 नुसार खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. पाल्यांना त्यांच्या पालकांना निर्वाह खर्च देण्याचे बंधन घालण्यात आले.

b. शासकीय वाहनात प्रवास करतांना प्रवास भाड्यात सवलत देणे.

c. निवृत्ति वेतन देणे बंधनकारक.

(1) फक्त c (2) फक्त b (3) b आणि c (4) वरीलपैकी नाही

According to the Welfare of Parents and Senior Citizens Act, 2007, which of the following statement(s) is/are incorrect ?

a. Obligation of children to pay maintenance expenses to their parents.

b. Concession on travel fare while travelling by government vehicle.

c. Mandatory to pay pension.

(1) Only c (2) Only b (3) b and c (4) None of the above

---

42. सामाजिकीकरण्याचे खालीलपैकी कोणते उद्दिष्टे आहे/आहेत ?

a. शिस्तीचे संस्कार करणे

b. आकांक्षा रूजविणे व आदर्शाची जोपासना करणे

c. सामाजिक भूमिकांचे शिक्षण देणे

d. कौशल्य शिकविणे

(1) a आणि c (2) b, c आणि d

(3) a, b, c आणि d (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following is/are the objective(s) of socialization ?

a. To inculcate discipline

b. To instill aspirations and cultivating ideals

c. To teach social roles

d. To teach skills

(1) a and c (2) b, c and d

(3) a, b, c and d (4) None of the above

43. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. सामाजिक नियमने ही वर्तनाविषयीचे आदर्श असतात.

b. सामाजिक नियमने अमूर्त असतात.

c. सामाजिक नियमने व्यक्तिचे वर्तन नियंत्रित ठेवतात.

d. सामाजिक नियमने ही व्यक्ति वर्तनाविषयीच्या समुहाच्या अपेक्षा असतात.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त d (2) b आणि d

(3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

a. Social norms are ideals about behaviour.

b. Social norms are abstract.

c. Social norms control the behaviour of individuals.

d. Social norms are the group's expectation about individuals behaviour.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

(1) Only d (2) b and d

(3) All of the above (4) None of the above

44. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. एमील डरखीमने समान मुल्यांचे सामाजिक ऐक्यभावाच्या दृष्टीने असलेले महत्व स्पष्ट केले.

b. टॉलकॉट पार्सन्सच्या मते समाजव्यवस्थेचा मुख्य आधार हा 'समान मुल्ये आणि नियमने' हाच असतो.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

a. Emile Durkheim explained the importance of shared values in terms of social solidarity.

b. According to Talcott Parsons, the main basis of social system is 'equal values and norms'.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

(1) Only a (2) Only b (3) All of the above (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

45. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. ज्या प्रक्रियेद्वारा त्याच्या किंवा तिच्या संस्कृतीत योग्य मानले जाणारे वर्तनप्रकार आणि नियमने व्यक्ति शिकून घेते आणि त्याचा अवलंब करते, त्या प्रक्रियेला सामाजिकीकरण असे म्हणतात.

b. सामाजिकरणात व्यक्ति संस्कृतीतील विविध नियमने, मुल्ये व वर्तनप्रकार आत्मसात करते.

c. सामाजिक नियंत्रणाचे एक प्रभावी साधन म्हणुन सामाजिकीकरणाकडे पाहिले जाते.

(1) फक्त c (2) b आणि c (3) a, b आणि c (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are correct ?

a. Socialization is the process by which an individual learns and adopts the behaviour patterns and norms considered appropriate in his or her culture.

b. In socialization, an individual acquires various norms, values and behaviour patterns of the culture.

c. Socialization is seen as an effective tool of social control.

(1) Only c (2) b and c (3) a, b and c (4) None of the above

46. 1995 साली ग्रामीण विकास मंत्रालयाने सुरू केलेल्या इंदिरा गांधी राष्ट्रीय वृद्धापकाळ निवृत्ति वेतन योजने संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीची आहे/आहेत ?

a. दारिद्र्य रेषे खालील जेष्ठ नागरिकांना आर्थिक सुरक्षा प्रदान करण्यासाठी.

b. या योजने अंतर्गत 50 वर्षावरील व्यक्तींना दर महा 200 रुपये आणि 60 वर्षापेक्षा जास्त वयाच्या व्यक्तींना 500 रुपये प्रतिमहिना निवृत्ती वेतन दिले जाते.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect regarding the Indira Gandhi National Old Age Pension Scheme launched by the Ministry of Rural Development in 1995 ?

a. To provide financial security to senior citizens living below the poverty line.

b. Under this scheme persons above the age of 50 years are provided with Rs. 200/-per month and Rs. 500/- per month for those above the age of 60 years.

(1) Only a (2) Only b (3) a and b (4) None of the above

47. खालीलपैकी कोणते विधान/ने बरोबर आहे/आहेत ?
   a. आदिवासी सहकारी विपणन विकास परिसंघ (ट्राइफेड) ची स्थापना आदिवासींचे शोषण थांबण्यासाठी करण्यात आली.
   b. केंद्र शासनाने गरीब 'आदिवासी महिलांसाठी आदिवासी महिला सशक्तीकरण योजना' 2003 पासून सुरू केली.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement/s is/are correct ?
   a. 'Tribal Co-operative Marketing Development Federation' (TRIFED) was set-up to stop tribal exploitation.
   b. The Central government has started the 'Tribal Women Empowerment Scheme' for poor tribal women since 2003.

(1) Only a (2) Only b (3) a and b (4) None of the above

---

48. खालीलपैकी कोणती योजना दारिद्र्यरेषेखालील वय वर्ष ६० वरील वृद्धांना भौतीक साधन आणि जगण्यासाठी सहाय्यक उपकरणे पुरविते ?

(1) प्रधानमंत्री वय वंदन योजना (2) राष्ट्रीय वयोश्री योजना
(3) प्रधानमंत्री जनआरोग्य योजना (4) वयोश्रेष्ठ सम्मान

Which one of the following scheme provides physical aids and assisted-living devices for older adults above 60 years of age that belong to BPL category ?

(1) Pradhan Mantri Vaya Vandan Yojana (2) Rashtriya Vayoshri Yojana
(3) Pradhan Mantri Jan Arogya Yojana (4) Vayoshreshta Samman

---

49. सुधारीत नवीन मनोधैर्य योजने अंतर्गत खालीलपैकी कोणत्या पीडित महिला व बालकांना अर्थसहाय्य देऊन पुनर्वसन करण्यात येते ?
   a. बलात्कार
   b. बालकावरील लैंगिक अत्याचार
   c. ॲसीड हल्ला
   d. अनैतिक व्यापार प्रतिबंध अधिनियम, 1956 नुसार 18 वर्षा खालील पीडित अल्पवयीन मुली

(1) फक्त a (2) a, c आणि d (3) a, b, c आणि d (4) b, c आणि d

Which of the following victimized women or children are rehabilitated with financial assistance under the revised new Manodhairya yojana ?
   a. Rape
   b. Child sexual abuse
   c. Acid attack
   d. According to the Immoral Traffic Prevention Act, 1956 victimized minor girls below 18 years of age

(1) Only a (2) a, c and d (3) a, b, c and d (4) b, c and d

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

50. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. जेष्ठ नागरीकांना वृद्धापकाळ चांगल्या प्रकारे घालविता यावा याकरिता वृद्धाश्रम ही योजना 1963 पासून स्वयंसेवी संस्थेमार्फत राबविली जाते.

b. वृद्धाश्रम योजने अंतर्गत वृद्धाश्रमामध्ये 60 वर्षे वय असलेले पुरुष व 55 वर्षे वय असलेल्या महिलांना प्रवेश देण्यात येतो.

c. 'मातोश्री वृद्धाश्रम' ही योजना शासन निर्णय 17 नोव्हेंबर 1990 नुसार सुरू करण्यात आली.

(1) फक्त a (2) a आणि c (3) फक्त c (4) b आणि c

Which of the following statement(s) is/are incorrect ?

a. Vriddhashram scheme has been implemented since 1963 through non-government organization to help senior citizens spend their old age well.

b. Under Vriddhashram Yojana, men aged 60 years and women aged 55 years are admitted to old age home.

c. Matoshree Vriddhashram scheme was started on 17th November 1990 as per government decision.

(1) Only a (2) a and c (3) Only c (4) b and c

---

51. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. राष्ट्रीय सेवा योजना (एनएसएस) 1969 मध्ये सुरू करण्यात आले.

b. स्वयंसेवी सामुदायीक सेवेद्वारे युवक विद्यार्थ्यांचे व्यक्तीमत्व आणि चारित्र्य विकसित करणे हे राष्ट्रीय सेवा योजनेचे उद्दिष्ट्य आहे.

c. राष्ट्रीय सेवा योजनेचे ब्रीद वाक्य 'NOT ME, BUT YOU' हे आहे.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

(1) फक्त c (2) b आणि c (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

a. National Service Scheme (NSS) was launched in 1969.

b. The objective of National Service Scheme is to develop the personality and character of student youth through voluntary community service.

c. The motto of National Service Scheme is 'NOT ME, BUT YOU'.

Which of the statement(s) given above is/are incorrect ?

(1) Only c (2) b and c (3) a and b (4) None of the above

---

52. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. कौशल्य विकासावरील पहिले राष्ट्रीय धोरण – 2009

b. राष्ट्रीय कौशल्य विकास महामंडळ – 2010

c. विज्ञान आणि तंत्रज्ञान धोरण – 1958

d. पहिले उद्योग धोरण 1950 मध्ये अधिसूचित

(1) फक्त b (2) b आणि d (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect ?

a. First National Policy on Skill Development – 2009

b. National Skill Development Corporation – 2010

c. Science and Technology Policy – 1958

d. First Industrial Policy Notified – 1950

(1) Only b (2) b and d (3) a and b (4) None of the above

---

53. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. आदिवासी टीबी उपक्रम 26 मार्च 2021 ला सुरू करण्यात आली.

b. आदिवासी व्यवहार मंत्रालय आणि आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालय यांच्या संयुक्त विद्यमाने आदिवासी टीबी उपक्रम सुरू करण्यात आली.

(1) फक्त a (2) फक्त b

(3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are correct ?

a. The Tribal TB Initiative Programme launched on 26th March 2021.

b. The Tribal TB Initiative Programme was jointly launched by the Ministry of Tribal Affairs and the Ministry of Health and Family Welfare.

(1) Only a (2) Only b

(3) a and b (4) None of the above

---

54. आदिवासी उद्योजकांना पाठबळ देण्यासाठी खालीलपैकी कोणते विकास महामंडळ कार्यरत आहे/आहेत ?

a. शबरी आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ.

b. ठक्कर बाप्पा आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ.

c. बिरसा मुंडा आदिवासी वित्त व विकास महामंडळ.

(1) फक्त a (2) फक्त b

(3) फक्त c (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following development corporation is/are working to provide support to tribal enterpreneurs ?

a. Shabri Tribal Finance and Development Corporation.

b. Thakkar Bappa Tribal Finance and Development Corporation.

c. Birsa Munda Tribal Finance and Development Corporation.

(1) Only a (2) Only b

(3) Only c (4) None of the above

---

55. अनुसूचित जमातीच्या विद्यार्थ्यांना इंग्रजी माध्यमातून शिक्षण मिळावे याकरिता केंद्रशासन पुरस्कृत इंग्रजी माध्यमांच्या निवासी शाळा ही योजना कोणत्या नावाने ओळखली जाते ?

a. एकलव्य मॉडेल निवासी आश्रमशाळा

b. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम आश्रमशाळा

c. वनवासी शाळा

d. बाबा आमटे निवासी आश्रमशाळा

(1) फक्त b (2) फक्त d (3) फक्त a (4) वरीलपैकी नाही

What is the name of the Central government sponsored English medium residential school scheme for providing education in English to Scheduled Tribe students ?

a. Eklavya Model Residential Ashram School

b. A.P.J. Abdul Kalam Ashram School

c. Forest School

d. Baba Amte Residential Ashram School

(1) Only b (2) Only d (3) Only a (4) None of the above

56. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. सामान्य परिस्थितीमध्ये 1050 मुलींमागे 1000 मुलगे असे लिंगगुणोत्तर असले पाहिजे.

b. स्त्री–पुरुष लिंगगुणोत्तर 1961 मध्ये 941 होते. 2011 मध्ये हे प्रमाण 914 पर्यंत खाली आले.

c. गर्भलिंग निदान चाचणी मुळे लिंग गुणोत्तरावर परिणाम होतो.

(1) a आणि c (2) b आणि c (3) a आणि b (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statement/s is/are correct ?

a. Under normal circumstances there should be a sex ratio of 1050 girls to 1000 boys.

b. The sex ratio was 941 in 1961 which came down to 914 in 2011.

c. The gestational diagnostic test affects the sex ratio.

(1) a and c (2) b and c (3) a and b (4) All of the above

---

57. कायदा आणि त्याचे वर्षे यांच्या जोड्या जुळवा.

	कायदा		वर्षे
a.	कौटुंबिक हिंसाचारापासून स्त्रीयांचे संरक्षण अधिनियम	i.	2013
b.	सतिप्रथा (प्रतिबंध) अधिनियम	ii.	1961
c.	कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ (प्रतिबंध, संरक्षण आणि निवारण) अधिनियम	iii.	1987
d.	हुंडा बंदी अधिनियम	iv.	2005

	a	b	c	d
(1)	iv	i	iii	ii
(2)	iii	iv	ii	i
(3)	iv	iii	i	ii
(4)	ii	iii	iv	i

Match pairs of Act and its years.

	Act		Year
a.	The Protection of Women from Domestic Violence Act	i.	2013
b.	Sati (Prevention) Act	ii.	1961
c.	The Sexual Harassment of Women at Workplace (Prevention, Prohibition and Redressal) Act	iii.	1987
d.	The Dowry Prohibition Act	iv.	2005

	a	b	c	d
(1)	iv	i	iii	ii
(2)	iii	iv	ii	i
(3)	iv	iii	i	ii
(4)	ii	iii	iv	i

---

58. राष्ट्रीय युवक धोरण 2014 ची खालीलपैकी उद्दिष्ट्ये कोणती आहे/आहेत ?

a. तरुणांना योग्य शिक्षण आणि कौशल्य देऊन आणि उद्योजकतेला चालना देऊन त्यांना उत्पादक कार्यशक्ती म्हणून विकसित करणे.

b. प्रभावी आरोग्य सेवा, निरोगी जीवनशैली आणि खेळांतून एक मजबूत आणि निरोगी पिढी विकसित करणे.

c. तरुणांमध्ये सामाजिक मुल्ये आणि समाजसेवेची भावना वाढविणे.

(1) फक्त c
(2) b आणि c
(3) a, b आणि c
(4) वरीलपैकी नाही

Which of the following is/are the objectives of the National Youth Policy 2014 ?

a. To develop the youth into a productive workforce, by providing them the right education and skills and promoting entrepreneurship.

b. To develop a strong and healthy generation through effective health care, promotion of a healthy life style and sports.

c. To promote social values and spirit of community service among the youth.

(1) Only c
(2) b and c
(3) a, b and c
(4) None of the above

---

59. राष्ट्रीय करीअर सेवा योजने संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. राष्ट्रीय करीअर सेवा पोर्टल नावाचे वेब पोर्टल सुरू केले.

b. वेब पोर्टल नोकरी शोधणारे व नियोक्ते दोघांनाही उपयुक्त आहे.

c. पोर्टलवर खाजगी, सरकारी व कंत्राटी क्षेत्रातील नोकऱ्यांची माहिती उपलब्ध आहे.

(1) फक्त a
(2) a आणि b
(3) a आणि c
(4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statement/s is/are correct in the context of National Career Service Scheme ?

a. Launched a web portal called National Career Service Portal.

b. Web portal is useful for both job seekers and employers.

c. Information of private, Government and contract sector jobs available on the portal.

(1) Only a
(2) a and b
(3) a and c
(4) All of the above

60. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. युवा व्यवहार आणि क्रिडा मंत्रालयाची स्थापना सुरुवातीला क्रिडा विभाग म्हणून 1982 मध्ये नवी दिल्ली येथील नवव्या (IX) आशियाई खेळांच्या आयोजनाच्यावेळी करण्यात आली.

b. आंतरराष्ट्रीय युवा वर्ष 1985 साजरे करतांना युवा व्यवहार आणि क्रिडा मंत्रालयाचे नाव युवा व्यवहार आणि क्रिडा विभाग असे बदलण्यात आले.

c. 27 मे 2008 रोजी युवा व्यवहार आणि क्रिडा विभाग मंत्रालय बनले.

वरीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) फक्त a (2) फक्त c (3) a आणि b (4) वरीलपैकी नाही

Consider the following statements :

a. The Ministry of Youth Affairs and Sports was initially set up as the Department of Sports in 1982 at the time of organization of the ninth (IX) Asian Games in New Delhi.

b. The Ministry of Youth Affairs and Sports name was changed to the Department of Youth Affairs and Sports during celebration of the International Youth year 1985.

c. Department of Youth Affairs and Sports become a Ministry on 27th May 2008.

Which of the statement(s) given above is/are correct ?

(1) Only a (2) Only c (3) a and b (4) None of the above

---

61. एकात्मिक बाल विकास योजनेचा खालीलपैकी कोणाला लाभ मिळतो ?

a. सहा वर्षाहून कमी वय असलेली मुले

b. गर्भवती व स्तनदा माता

c. किशोरी

d. 15 ते 45 वर्षे वयाच्या अन्य महिला

(1) फक्त d (2) फक्त a (3) वरीलपैकी सर्व (4) वरीलपैकी नाही

Who among the following are beneficiaries of Integrated Child Development Scheme ?

a. Childrens below 6 years of age

b. Pregnant and lactating mothers

c. Teenager

d. Other women aged 15 to 45

(1) Only d (2) Only a (3) All of the above (4) None of the above

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

62. खालील विधाने विचारात घ्या :

a. मुल्ये हीच वर्तन विषयक नियमांचे वा सामाजिक नियमांचे आधार असतात.

b. मुल्ये ही व्यक्तीच्या व्यक्तीमत्वाचा भाग बनलेली असतात.

c. कोणत्याही समाजाची मुल्ये ही संघटित स्वरूपात असतात व परस्पर संबंधित मुल्यांची मिळूनच मुल्य व्यवस्था बनलेली असते.

वरीलपैकी कोणती विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

(1) a आणि b (2) a, b आणि c

(3) फक्त c (4) b आणि c

Consider the following statements :

a. Values are the basis of behavioral norms or social norms.

b. Values are part of a person's personality.

c. Values in any society are organized and a value system is made up of inter related values.

Which of the following statement(s) is/are correct ?

(1) a and b (2) a, b and c

(3) only c (4) b and c

---

63. आदिवासी भागातील नवजात बालमृत्यु कमी करण्यासाठी सुरू करण्यात आलेल्या सार्वजनिक आरोग्य विभागाची महाराष्ट्र राज्यातील पहिल्या नवजात शिशु रुग्णवाहिकेचे लोकार्पण खालीलपैकी कोणाच्या हस्ते करण्यात आले ?

(1) मा. मुख्यमंत्री उद्धव ठाकरे (2) श्री राजेश टोपे

(3) श्री उदय सामंत (4) श्री तानाजी सावंत

Public Health Department's first Neonatal Ambulance to reduce neonatal mortality in tribal areas in Maharashtra State was inaugurated by who among the following ?

(1) Chief Minister Uddav Thackery (2) Shree Rajesh Tope

(3) Shree Uday Samant (4) Shree Tanaji Sawant

64. राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य मिशन अंतर्गत ग्रामीण भागात काम करणाऱ्या स्त्री कार्यकर्तीला खालीलपैकी काय म्हणतात ?

a. अंगणवाडी सेविका

b. अंगणवाडी कार्यकर्ती

c. आशा कार्यकर्ती

d. परिचारीका

(1) फक्त a (2) a आणि b (3) फक्त c (4) c आणि d

A women worker working in rural areas under the National Rural Health Mission is called as which of the following ?

a. Anganwadi servent

b. Anganwadi worker

c. Asha worker

d. Nurse

(1) Only a (2) a and b (3) Only c (4) c and d

---

65. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. ग्लोबल जेंडर गॅप रिपोर्ट (२०२१) मध्ये भारत लैंगिक समानता दर्शविणाऱ्या देशांच्या यादीत १५६ पैकी १४० व्या स्थानावर आहे.

b. ग्लोबल जेंडर गॅप रिपोर्ट मध्ये दक्षिण आशियामध्ये बांगलादेश ६५, नेपाळ १०६, पाकीस्तान १५३, अफगाणिस्तान १५६, भूतान १३० आणि श्रीलंका ११६ व्या स्थानावर आहेत.

c. ग्लोबल जेंडर गॅप इंडेक्स मध्ये इ.स. २०२० च्या अहवालानुसार भारत १५३ देशांपैकी ११२ व्या स्थानावर होता.

(1) a आणि c (2) b आणि c (3) a फक्त (4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following statement/s is/are correct ?

a. As per Global Gender Gap Report (2021) amongst countries showing gender equality performance India is ranked 140 among 156 countries.

b. As per Global Gender Gap Report in South Asia Bangladesh ranked 65, Nepal 106, Pakistan 153, Afganistan 156, Bhutan 130 and Sri Lanka 116.

c. In Global Gender Gap Index as per 2020 report India had ranked 112th among 153 countries.

(1) a and c (2) b and c (3) a only (4) All of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

66. कायदा आणि त्याचे वर्षे यांच्या जोड्या जुळवा.

	कायदा		वर्ष
a.	बाल कामगार (प्रतिबंधक व नियमन) कायदा	i.	1994
b.	बाल हक्क संरक्षण आयोग कायदा	ii.	1986
c.	जन्मपूर्व निदान तंत्रज्ञान(गैरवापराचे नियमन आणि प्रतिबंध) कायदा	iii.	2015
d.	बाल न्याय (संगोपन व बालकांचे संरक्षण) कायदा	iv.	2005

	a	b	c	d
(1)	i	iii	ii	iv
(2)	ii	iv	i	iii
(3)	iii	ii	iv	i
(4)	iv	i	iii	ii

Match pairs of Act and its years.

	Act		Year
a.	Child Labour (Prohibition and Regulation) Act	i.	1994
b.	Commission for Protection of Child Rights Act	ii.	1986
c.	The Pre-Natal Diagnostic Techniques (Regulation and Prevention of Misuse) Act	iii.	2015
d.	The Juvenile Justice (Care and Protection of Children) Act	iv.	2005

	a	b	c	d
(1)	i	iii	ii	iv
(2)	ii	iv	i	iii
(3)	iii	ii	iv	i
(4)	iv	i	iii	ii

67. खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. केंद्र शासनाने राजीव गांधी राष्ट्रीय पाळणाघर योजनेचे नाव बदलून राष्ट्रीय पाळणाघर योजना असे केले आहे.

b. केंद्र शासनाच्या महिला व बाल विकास विभागाकडून राष्ट्रीय पाळणाघर योजना राबविण्यात येते.

c. महिला व बाल विकास विभागातर्फे एकात्मिक बाल विकास सेवा योजना ही केंद्र पुरस्कृत योजना राबविण्यात येत आहे.

d. राजीव गांधी पाळणाघर योजने अंतर्गत सुरू असलेली पाळणाघरे एकात्मिक बाल विकास सेवा योजने अंतर्गत समाविष्ट केली आहेत.

(1) फक्त a (2) a आणि d (3) c आणि d (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect ?

a. The Central Government has changed the name of Rajiv Gandhi National Nursery Scheme to National Nursery Scheme.

b. The National Nursery Scheme is implemented by the Women and Child Development Department of Central Government.

c. Integrated Child Development Service Scheme is a centrally sponsored scheme being implemented by the Department of Women and Child Development.

d. Nursery Schools running under the Rajiv Gandhi Nursery Scheme have been included under the Integrated Child Development Services Scheme.

(1) Only a (2) a and d (3) c and d (4) None of the above

---

68. बाल संगोपन योजनेचा फायदा खालीलपैकी कोणत्या बालकांना देण्यात येतो ?

a. अनाथ किंवा ज्याच्या पालकांचा पत्ता लागत नाही व जी दत्तक देणे शक्य होत नाही अशी बालके.

b. एक पालक असलेली तसेच अविवाहित मातृत्वातून जन्मलेली बालके.

c. कामगार विभागाने सुटका व प्रमाणित केलेली, शाळेत जाणारे बाल कामगार.

(1) फक्त c (2) a आणि b (3) a आणि c (4) b आणि c

Which of the following childrens are given the benefit of Child Care Scheme ?

a. Orphans or children whose parents are unaddressed and cannot be adopted.

b. Children born to single parents as well as unmarried mothers.

c. School going child laborers rescued and certified by the Labour Department.

(1) Only c (2) a and b (3) a and c (4) b and c

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

69. 'बेटी बचाओ, बेटी पढाओ' या योजने संदर्भात खालीलपैकी कोणती विधान/विधाने चुकीचे आहे/आहेत ?

a. या योजनेची सुरुवात हरियाणातील पानिपत येथे 2016 मध्ये करण्यात आली.

b. बाल लिंग गुणोत्तर प्रमाण सुधारण्याकरिता ही योजना सुरू करण्यात आली.

c. देशातील दर हजारी मुलामागे मुलींची संख्या वाढविणे हा उद्देश्य या योजनेचा होता.

(1) फक्त a (2) a आणि c (3) a, b आणि c (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statement(s) is/are incorrect regarding 'Beti Bachao, Beti Padhao' Scheme ?

a. This scheme was started in 2016 at Panipat in Haryana.

b. This scheme was launched to improve the child sex ratio.

c. The aim of this scheme was to increase the number of girls for every thousand boys in the country.

(1) Only a (2) a and c (3) a, b and c (4) None of the above

---

70. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने बरोबर आहे/आहेत ?

a. सामाजिक मुल्यांचे शिक्षण देण्याचे व संस्कृती सातत्य टिकविण्याचे प्राथमिक कार्य कुटुंबाद्वारे होते.

b. श्रम संस्काराचे महत्व महात्मा गांधी यांनी सांगीतले.

c. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरणात मूल्य शिक्षणास विशेष महत्व प्राप्त झाले आहे.

(1) a आणि b (2) फक्त b (3) फक्त a (4) वरीलपैकी नाही

Which of the following statements(s) is/are correct ?

a. The primary function of teaching the social values and maintaining culture continuity is through family.

b. Mahatma Gandhi emphasized the importance of labour culture.

c. Value education has gained special importance in the National Education Policy.

(1) a and b (2) Only b (3) Only a (4) None of the above

---

71. मनुष्य बळ विकासासाठी जास्त उपयुक्त बाब म्हणजे

(1) लोकसंख्या नियंत्रण

(2) साक्षरता विकास

(3) मनुष्य बळाचे विषम नियोजन

(4) मनुष्याच्या विविध क्षमतांचा विकास

The most useful thing for Human Resource Development means

(1) Population control

(2) Literacy development

(3) Odd planning of man power

(4) Development of various abilities of man

---

72. NCF – FS 2022 मध्ये पायाभूत टप्प्यावरील विद्यार्थ्यांसाठी गृहपाठा संदर्भात काय शिफारशी केलेल्या आहेत ?

I. विद्यार्थ्यांनी लेखनाचा सराव करावा.

II. घरासमोर काढलेल्या 'रांगोळी' चे निरीक्षण करून तशी रांगोळी शाळेत काढण्याचा प्रयत्न करणे.

III. शाळेत शिकवलेल्या कवितेचे पठण करावे.

IV. तुमच्या आईला मदत करावी आणि त्याबद्दल शाळेत बोलावे.

(1) फक्त I आणि II (2) फक्त III आणि IV

(3) फक्त I आणि III (4) फक्त II आणि IV

Which type of 'Homework' is recommended in NCF – FS 2022 for students at the foundational stage ?

I. Students should do writing practice.

II. Observe the 'Rangoli' drawn outside your house and try to draw same in the school.

III. Recitation of the poem taught in the school.

IV. Help your mother and talk about it at school.

(1) Only I and II (2) Only III and IV

(3) Only I and III (4) Only II and IV

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

73. जोड्या जुळवा :

गट अ	गट ब
अ. हा उद्योग म्हणजे ग्रामीण भागात असलेला कोणताही उद्योग जो कोणत्याही वस्तूचे उत्पादन करतो. वीज वापरून किंवा न वापरता कोणतीही सेवा देतो आणि ज्यामध्ये क्रेंद्र सरकारने वेळोवेळी निश्चित केलेली भांडवली गुंतवणूक प्रती व्यक्ती किंवा कारागीर किंवा कामगार निर्दिष्ट केली आहे	i. नागरी उद्योग
ब. हा उद्योग ग्रामीण उद्योग किंवा पारंपरिक उद्योग म्हणून ओळखला जातो. इतर लघुउद्योगांप्रमाणे भांडवली गुंतवणुकींच्या निकषांनुसार उद्योग म्हणून गुंतवणूक केलेली नाही	ii. कुटीर उद्योग
	iii. ग्राम उद्योग

(1) अ – iii, ब – ii (2) अ – i, ब – ii (3) अ – ii, ब – iii (4) अ – ii, ब – i

Match the pair :

Group A	Group B
a. This industry has been defined as any industry located in a rural area which produces any goods, renders any service with or without the use of power and in which the fixed capital investment perhead or artisan or worker is specified by the central government from time to time	i. Urban Industries
b. This industry is also known as rural industry or traditional industry. This is not defined by capital investment criteria as in the case of other scale industries	ii. Cottage Industries
	iii. Village Industries

(1) a – iii, b – ii (2) a – i, b – ii (3) a – ii, b – iii (4) a – ii, b – i

74. व्यावसायिक शिक्षण आणि प्रशिक्षणातील नियोजित पुनर्रचनेच्या प्रयत्नांची गरज _________ आहे.

(1) त्याचे मूल्य आणि उच्च उत्पन्न मिळविण्याची क्षमता वाढीसाठी

(2) व्यावसायिक प्रशिक्षण संस्था स्थापनेसाठी

(3) योग्य कार्यक्रम विकसनासाठी

(4) समाजावरील त्याच्या प्रभाव वाढीसाठी

Vocational education and training needs a concerted rebranding effort to

(1) Increase its value and ability to command higher incomes

(2) Establish vocational training institute

(3) Develop proper program

(4) Increase its impact on society

---

75. राष्ट्रीय व्यावसायिक शिक्षण पात्रता आराखड्याची खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य नाही ?

(1) अध्ययन आणि काम यांची एकात्मिक जवळीकता प्रदान करणे

(2) ज्ञान आणि कौशल्यांच्या सतत सुधारणेसाठी प्रोत्साहित करणे

(3) समावेशित वाढीसाठी आधार देवून सर्वांना व्यावसायिक शिक्षण प्रशिक्षणात प्रवेशासाठी समान पुरवठा करणे

(4) स्वयं अध्ययन साहित्य पुरवणे

Which of the following is not a key feature of National Vocational Education Qualification Framework ?

(1) Provides closer integration of learning and work

(2) Encourages continuous upgradation of knowledge and skills

(3) Supports inclusive growth by providing equal access of vocational education training to all

(4) Provide self study material

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

76. महाराष्ट्र राज्य कौशल्य विकास सोसायटी (MSSDS) सर्व जिल्ह्यांसाठी PMKUVA पुढाकार घेत आहेत. MSSDS ने महाराष्ट्रातील काही निवडक शहरांसाठी भारत सरकारच्या राष्ट्रीय नागरी उपजीविका अभियानाची सुरुवात देखील केली आहे. या योजने अंतर्गत महाराष्ट्रातील युवकाला मोफत कौशल्य प्रशिक्षण मिळू शकते. PMKUVA काय आहे ?

(1) प्रधानमंत्री कर्मनिष्ठ उद्योजक विकास अभियान
(2) प्रधानमंत्री कौशल उन्नत विकास आलेख
(3) प्रधानमंत्री कुशल उद्योजक विकास अभियान
(4) यापैकी नाही

Maharashtra State Skill Development Society (MSSDS) have initiated PMKUVA for all the districts. MSSDS have also initiated Government of India's National Urban Livelihoods Mission for few selected cities in Maharashtra. Maharashtra's youth can get skill training under this schemes free of cost. What is PMKUVA ?

(1) Pradhan Mantri Karmanishtha Udyojak Vikas Abhiyan
(2) Pradhan Mantri Kaushal Unnat Vikas Aalekh
(3) Pradhan Mantri Kushal Udyojak Vikas Abhiyan
(4) None of these

---

77. 'निपुण भारत' हे मिशन खालील पर्यायांपैकी कोणत्या पर्यायाशी निगडीत आहे ?

(1) शालेय शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्यासाठी क्षमता निर्माण कार्यक्रमाशी
(2) मूलभूत साक्षरतेमध्ये सार्वत्रिक प्रवीणतेचे ध्येय साध्य करण्याशी
(3) विद्यार्थ्यांमध्ये वाचन संस्कृतीचा प्रचार करण्यासाठी
(4) शालेय गृंथालयाला वार्षिक अनुदान देण्यासंदर्भात

'Nipun Bharat' mission is related to which of the following statements ?

(1) Capacity building programme for improving quality of school education
(2) Mission to achieve the goal of universal proficiency in foundational literacy
(3) To promote reading culture among students
(4) Giving annual library grants to school

---

78. पी. एम. ई विद्या (PM evidya) चा/चे प्रमुख उद्देश काय आहे ?

I. सर्व विद्यार्थ्यांना उच्च गुणवत्तापूर्ण शिक्षण देणे.
II. मल्टीप्लॅटफॉर्म मोड मध्ये विविध शैक्षणिक संसाधने उपलब्ध करून देणे.

(1) फक्त I (2) फक्त II (3) दोन्ही I आणि II (4) वरीलपैकी नाही

What is/are the main aim(s) of PM evidya ?

I. To deliver high quality education to all students.
II. To offer multifarious educational resources in multiplatform mode.

(1) Only I (2) Only II (3) Both I and II (4) None of the above

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

79. १९९४ मध्ये स्पेन देशात सलमानका या ठिकाणी एका परिषदेत समावेशक शिक्षणाला अंतिम स्वरूप देण्यात आले. या बैठकीत जे निवेदन पारित करण्यात आले त्यामध्ये कोणत्या बाबींचा समावेश होतो ?

अ. प्रत्येक बालक क्षमता समृद्धिपर्यन्त सामान्य शिक्षणात राहून शिक्षण घेवू शकतो.

ब. शालेय कार्यक्रम नियोजन व रचना करतांना सर्व मुलांचा विचार केला जावा.

क. समावेशक शिक्षण पद्धतीने शालेय कामकाज झाल्यास शिक्षण प्रक्रिया प्रभावी होण्यास मदत होते.

(1) फक्त 'अ' (2) 'अ' आणि 'ब'

(3) 'अ','ब' आणि 'क' (4) वरीलपैकी नाही

In 1994, inclusive education was finalized in a conference held at Salmanca, Spain. What matters are included in the memorandum that was passed in this meeting ?

A. Every child can be educated in general education till the maturity of his capacity.

B. All childrens should be considered when planning and designing school programs.

C. Inclusive education system in school helps to make education process effective.

(1) Only 'A' (2) 'A' and 'B'

(3) 'A', 'B' and 'C' (4) None of the above

---

80. या कार्यक्रमाचा उद्देश राज्ये व जिल्ह्यांना उत्प्रेरक प्रदान उद्दिष्ट्य कौशल्य विकास कार्यक्रम वितरण सुधारण्यासाठी समर्थन देणे आणि विकास व्यावसायिकांचे एक संवर्ग तयार करणे, जे जिल्हा कौशल्य समीत्यांना त्यांच्या संबंधित विभागांमध्ये सर्वसमावेशक कौशल्य विकास नियोजन आणि अंमलबजावणीसाठी उपलब्ध असेल.

(1) अटल योजना

(2) सरदार वल्लभभाई पटेल राष्ट्रीय फेलोशीप

(3) महात्मा गांधी राष्ट्रीय फेलोशीप

(4) यापैकी नाही

This programme aims to provide states and districts with catalytic support to improve the skill development programme delivery and create a cadre of development professionals, who will be available to district skill committees for comprehensive skill development planning and implementation in their respective districts.

(1) Atal Yojana

(2) Sardar Vallabhbhai Patel National Fellowship

(3) Mahatma Gandhi National Fellowship

(4) None of these

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

81. 'SAMADHAN' चे पूर्ण रूप ______________________ हे आहे.

(1) Software Application for Maintaining and Disposal, Handling of Disputes/ Claims/General Complaints

(2) Software Application for Monitoring and Disposal, Handling of Industrial Disputes/Claims/General Complaints

(3) Software Application for Maintaining and Install, Handling of Industrial Disputes/Claims/General Complaints

(4) Software Application for Monitoring and Disposal, Handling of Disputes/ Claims/General Complaints

Full form of 'SAMADHAN' is

(1) Software Application for Maintaining and Disposal, Handling of Disputes/ Claims/General Complaints

(2) Software Application for Monitoring and Disposal, Handling of Industrial Disputes/Claims/General Complaints

(3) Software Application for Maintaining and Install, Handling of Industrial Disputes/Claims/General Complaints

(4) Software Application for Monitoring and Disposal, Handling of Disputes/ Claims/General Complaints

---

82. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार राष्ट्रीय शैक्षणिक संशोधन आणि प्रशिक्षण परिषद ने पहिल्यांदाच राष्ट्रीय अभ्यासक्रम आणि अध्यापनशास्त्र आराखडा _______ या अभ्यासक्रमासाठी तयार केला आहे.

(1) प्राथमिक शिक्षण

(2) प्रारंभिक बाल्यावस्था संगोपन आणि शिक्षण

(3) विशेष गरजा असलेल्या विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षण

(4) प्रज्ञावंत मुलांसाठी शिक्षण

National Council of Educational Research and Training has first time prepared the National curricular and Pedagogical framework for the _______ programme as per NEP 2020.

(1) Primary education

(2) Early childhood care and education

(3) Education for special needs students

(4) Education for gifted children

---

83. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 नुसार 'परख' हे प्रस्तावित _______ आहे.

(1) राष्ट्रीय मार्गदर्शन केंद्र

(2) राष्ट्रीय ज्ञान केंद्र

(3) राष्ट्रीय मूल्यांकन केंद्र

(4) राष्ट्रीय अभ्यासक्रम विकसन केंद्र

As per the National Policy on Education 2020 'PARAKH' is proposed

(1) National Guidance Centre

(2) National Knowledge Centre

(3) National Assessment Centre

(4) National Curriculum Development Centre

---

84. राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 ने ________ वर लक्ष केंद्रीत करण्यासाठी मनुष्य बळ विकास मंत्रालयाची पुनर्रचना शिक्षण मंत्रालयात करण्यासाठी शिफारस केली आहे.

(1) शिक्षण आणि अध्ययन

(2) शिक्षणात विद्यार्थ्यांचा प्रवेश वाढविण्यासाठी

(3) शिक्षणाची गुणवत्ता

(4) अध्ययन आणि अध्यापन

The National Education Policy 2020 recommended to redesignate Ministry of Human Resource Development as Ministry of Education to focus on

(1) Education and learning

(2) Increase the access of students in education

(3) Quality of education

(4) Learning and teaching

---

85. 'समर्थ' योजना ही तरुणांमध्ये फायदेशीर आणि टिकाऊ सक्षम रोजगार कौशल्ये आणणारी योजना _________ या मंत्रालया अंतर्गत येते.

(1) वस्त्रोद्योग मंत्रालय (2) ग्रामीण विकास मंत्रालय

(3) गृहनिर्माण व नगर व्यवहार मंत्रालय (4) अल्पसंख्यांक मंत्रालय

'Samarth' the scheme to skill the youth for gainful and sustainable employment comes under _________ ministry.

(1) Ministry of Textile (2) Ministry of Rural Development

(3) Ministry of Housing and Urban Affairs (4) Ministry of Minority

---

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

86. खालीलपैकी कोणत्या अपंगत्वाचा समावेश, 'अपंग व्यक्तीचा अधिकार अधिनियम 2016' मध्ये केलेला आहे ?

a. आंधळेपणा
b. कमी दृष्टी
c. बटूत्व
d. मानसिक आजार
e. सेरेब्रल पाल्सी
f. विशिष्ट अध्ययन अक्षमता
g. ॲसिड हल्ल्यातील बळी

(1) a, b, f, g (2) a, b, d, e (3) a, b, c, e, f (4) वरील सर्व

Which of the following disabilities are included in the 'Right of Persons with Disabilities Act 2016' ?

a. blindness
b. low vision
c. dwarfism
d. mental illness
e. cerebral palsy
f. specific learning disabilities
g. acid attack victim

(1) a, b, f, g (2) a, b, d, e (3) a, b, c, e, f (4) All of the above

87. अध्ययन अक्षमतेचे प्रकार बुद्धीच्या चार क्षेत्रांशी संबंधित असतात. बुद्धीच्या या चार क्षेत्रांशी संबंधित तीन अध्ययन अक्षमता पुढीलप्रमाणे आहेत.
1) अंतर्भरण 2) स्मरण 3) बाह्यनिष्पत्ती. तर चौथी अध्ययन अक्षमता ______ आहे.

(1) दृष्टिविषयक आकलन (2) श्रवणविषयक आकलन
(3) संकलन (4) यापैकी नाही

Types of learning disabilities relate to four domains of intelligence. The three learning disabilities associated with these four areas of intelligence are 1) Input 2) Memory 3) Output. The fourth related learning disability is ______

(1) Sight related understanding (2) Hearing related understanding
(3) Integration (4) None of these

88. मूलभूत साक्षरता व अंक साक्षरतेवर भर देण्यासाठी शाळा खालीलपैकी काय करेल ?

अ. 'भाषा आठवडे' व 'गणित आठवडे' यांचे नियोजन.

ब. शालेय सभा चालविणे.

क. नियमित 'भाषा मेळावा' आणि 'गणित मेळावा' भरविणे.

ड. ग्रंथालयाच्या जवळपास आठवडी उपक्रम चालविणे.

(1) अ (2) अ, ब, क आणि ड (3) ब (4) अ आणि क

To focus on fundamental literacy and numeracy what will school do from the following ?

a. Plan for 'language weeks' and 'mathematics weeks'.

b. Conduct school assemblies.

c. Arrange regular 'language melas' and 'mathematics melas'.

d. Conduct weekly activities around the library.

(1) a (2) a, b, c and d (3) b (4) a and c

---

89. शिक्षण हक्क कायदा 2009 नुसार मूल्यमापन प्रक्रिया राबविण्यासाठी खालीलपैकी कोणत्या गोष्टीची आवश्यकता आहे ?

A. मुलांचा सर्वांगीण विकास.

B. मुलांना नियमित गृहपाठ देणे.

C. सर्वकष आणि सातत्यपूर्ण मूल्यमापन.

D. मुलांची प्रगती कुटुंबातील इतर व्यक्तीना कळविणे.

(1) फक्त A आणि B (2) फक्त C आणि D (3) फक्त A आणि C (4) फक्त B आणि D

Which of the following are required to implement evaluation procedures according to the Right to Education Act (RTE) 2009 ?

A. All round development of the child.

B. Children need to be given homework regularly.

C. Comprehensive and continuous evaluation.

D. Communicate children's progress to other family members.

(1) Only A and B (2) Only C and D (3) Only A and C (4) Only B and D

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

90. खालीलपैकी राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण 2020 ची वैशिष्ट्ये कोणती आहेत ?

a. प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाला चालना.
b. परीक्षेसाठीच्या अभ्यासावर भर.
c. साकारिक मूल्यमापनावर लक्ष.
d. मानवीय घटनात्मक मूल्ये आणि नैतिकता जोपासणे.
e. बाल्यावस्था काळजी आणि शिक्षण याकडे दुर्लक्ष.
f. 3 ते 18 वर्षांपर्यंतच्या विद्यार्थ्यांना मोफत आणि बंधनकारक शिक्षण.

(1) a, c, d (2) a, d, f (3) b, c, e (4) वरील सर्व

Which of the following are the features of the National Education Policy 2020 ?

a. Promotion of holistic development of each child.
b. Focus on learning for exam.
c. Focus on summative evaluation.
d. Foster ethics and human constitutional values.
e. Neglect early childhood care and education.
f. Free and compulsory education for students of 3 to 18 years of age.

(1) a, c, d (2) a, d, f (3) b, c, e (4) All of the above

---

91. यशपाल समिती (१९९३) अहवालामध्ये प्राथमिक शिक्षणाच्या संदर्भात खालील शिफारशी केल्या होत्या.

A. नर्सरी वर्गात प्रवेश घेताना परीक्षा घेणे, मुलाखती घेणे हे पूर्णपणे टाळावेत.
B. प्राथमिक स्तरावरील विद्यार्थ्यांना गृहपाठ देऊ नयेत.
C. शाळेतील सहकार्यात्मक अध्ययनाला चालना देणे.
D. प्राथमिक शाळांना मुक्तपणे अनुदान द्यावे.

(1) सर्व A, B, C आणि D बरोबर आहेत (2) A आणि B बरोबर आहेत
(3) A, B आणि C बरोबर आहेत (4) A आणि D बरोबर आहेत

In Yashpal Committee Report (1993) following recommendations were made for primary education

A. Practice of holding tests and interviews for admissions to nursery classes should be abolished.
B. In Primary classes children should not be given any homework.
C. To give a boost to co-operative learning in schools.
D. Primary schools should be provided grants liberally.

(1) All A, B, C and D are correct (2) A and B are correct
(3) A, B and C are correct (4) A and D are correct

---

92. खालीलपैकी कोणत्या तत्वज्ञानाच्या शाखा बालकेंद्रित शिक्षणावर जोर देतात ?

I. निसर्गवाद

II. कार्यवाद

III. आदर्शवाद

IV. वास्तववाद

(1) I, III, IV (2) II, III, IV

(3) I, II, IV (4) I, II, III

Which of the following branch of philosophy emphasise on child centred education ?

I. Naturalism

II. Pragmatism

III. Idealism

IV. Realism

(1) I, III, IV (2) II, III, IV

(3) I, II, IV (4) I, II, III

---

93. सामाजिक ज्ञानरचनावादाचे खालीलपैकी कोणती वैशिष्ट्ये आहेत ?

a. अध्ययनार्थिचा सक्रिय सहभाग.

b. शिकण्यासाठी विद्यार्थ्यांच्या स्मरणशक्तीवर/पाठांतरावर भर.

c. शिक्षक सहाय्यक (faciliator) म्हणून कार्यरत.

d. विद्यार्थी त्यांच्या स्वतः अनुभवातून शिकतात.

e. सराव आणि पुनरावृत्तीवर भर.

(1) a, b, c (2) c, d, e (3) a, c, d (4) b, d, e

Which of the following are the characteristics of social constructivism ?

a. Active involvement of learners.

b. Emphasis on child's memorization for learning.

c. Teacher acts as a faciliator.

d. Students make meaning from their own experiences.

e. Focus on drill and practice.

(1) a, b, c (2) c, d, e (3) a, c, d (4) b, d, e

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

94. गणितीय संकल्पना दर्शविण्यासाठी जिओजेब्रा स्क्रिन प्रामुख्याने तीन विभागांमध्ये विभागली गेली आहे. यातील दोन विभाग खाली दिलेले आहेत. तीसरा विभाग पर्यायांतून शोधा.

१. ग्राफिक व्ह्यू

२. अलजेब्रा व्ह्यू

(1) स्टॅट बार (2) इनपुट बार

(3) भूमिती व्ह्यू (4) यापैकी नाही

The Geogebra screen is mainly divided into three sections to show mathematical concepts. The two sections are given below. Find out the third section from options.

1. Graphic view
2. Algebra view

(1) Stat bar (2) Input bar

(3) Geometry view (4) None of these

---

95. खालीलपैकी कोणते विधान/विधाने अपवादात्मक बालकांसाठी बरोबर आहे/आहेत ?

I. उच्च बौद्धिक क्षमता असलेल्या मुलांना देखील अपवादात्मक बालके म्हणतात.

II. ज्या बालकांच्या गरजा समाजातील बहुसंख्य मुलांपेक्षा खूप वेगळ्या आहेत त्यांना देखील अपवादात्मक बालके म्हणतात.

(1) फक्त विधान I

(2) फक्त विधान II

(3) दोन्ही विधाने I आणि II

(4) दोन्ही विधाने I आणि II चुकीची आहेत

Which of the following statement(s) is/are true about exceptional children ?

I. Children with higher intellectual capacities are also called exceptional children.

II. The children whose needs are very different from the majority of children in society are also called exceptional children.

(1) Only statement I

(2) Only statement II

(3) Both statements I and II

(4) Both statements I and II are wrong

---

96. बुद्धिमंथन तंत्राचा वापर ________ साठी जास्त संयुक्तीक ठरतो.

(1) कठीण/जटिल संकल्पना शिकवण्यासाठी

(2) गणित विषयाच्या समस्या सोडवण्यासाठी

(3) समस्या सोडवण्याकरीता नव-नवीन कल्पना शोधण्यासाठी

(4) प्रौढ व्यक्तींना शिकवण्यासाठी

Brain-storming method is more appropriate to

(1) Teach difficult/complex concepts

(2) Solve mathematical problems

(3) Find out new ideas to solve problems

(4) Teach adult persons

---

97. खालीलपैकी अचूक पर्याय ओळखा.
सृजनशील व्यक्तीचे मानसशास्त्रानुसार वैशिष्ट्ये -

अ. भिन्न विचार करण्याची क्षमता

ब. दूरदृष्टी

क. लवचिकता आणि कल्पनांची मौलिकता

ड. चांगली स्मृती आणि बुद्धिमत्ता

इ. नैतिक संवेदनशीलता

फ. समस्या निराकरणासाठी उत्साही वृत्ती

ग. योजनेचे तपशील तयार करण्याची अक्षमता

(1) अ, ब, क, ड, इ, फ, ग अचूक आहेत (2) अ, ब, क, ड, इ, फ अचूक आहेत

(3) अ, क, ड, फ अचूक आहेत (4) ड, इ, फ, ग अचूक आहेत

Recognise correct option/options from the following.
Characteristics of creative person as per psychology –

a. Capability of divergent thinking

b. Foresight

c. Flexibility and originality of ideas

d. Good memory and intelligence

e. Ethical sensitiveness

f. Enthusiasm for solution of problems

g. Disability to work out details of a plan

(1) a, b, c, d, e, f, g are correct (2) a, b, c, d, e, f are correct

(3) a, c, d, f are correct (4) d, e, f, g are correct

---

98. खालीलपैकी अवधानाची वैशिष्ट्ये कोणती ?

अ. निद्रा अवस्थेत देखील अवधान प्रक्रिया सुरू असते.

ब. अवधान एका वेळी एकाच बाबीवर केंद्रित होते.

क. लहान मुलांचे अवधान एकाच बाबीवर दीर्घकाळ टिकून राहते.

ड. अभिरुची म्हणजे सुप्त अवधान.

इ. उच्च बुद्धिमान मुलांचे अवधान चांगले असते.

(1) अ, क, इ (2) क, ड, इ (3) ब आणि ड (4) अ, ब, क, ड आणि इ

Which of the following are the characteristics of attention ?

A. Attention process is continue while sleeping also.

B. Attention focuses on a single thing at a time.

C. Children's attention concentrates on a single thing for long period of time.

D. Interest is a dormant attention.

E. Highly intelligent children have good attention.

(1) A, C, E (2) C, D, E (3) B and D (4) A, B, C, D and E

---

99. एखादा अध्ययनार्थी परीक्षेत अनुत्तीर्ण झाला तर त्या अध्ययनार्थ्याच्या घरची स्थिती, वातावरण, मित्रपरिवार, शाळा, शाळेतील त्याचे वर्तन, मिळालेले मार्गदर्शन, अध्ययनार्थ्याच्या सवयी, वृत्ती, अभ्यासपद्धती, आकलन क्षमता, बुद्धी यांच्या आधारे घडलेल्या घटनेचा अन्वय लावण्याचा प्रयत्न विविध अंगांनी केला जातो. ही विचारपद्धती कोणती ?

(1) केंद्रानुगामी विचारपद्धती (2) केंद्रापसारी विचारपद्धती

(3) सर्जनशील विचारपद्धती (4) चिकित्सक विचारपद्धती

If a student fails in an examination, then his home situation, environment, friends and family, school, his behaviour in school, guidance received, student's habits, attitude, method of study, comprehension, intelligence are assumptions made to interpret the incident by various ways. Which is this way of thinking ?

(1) Convergent thinking (2) Divergent thinking

(3) Creative thinking (4) Critical thinking

---

100. अध्ययनासंदर्भात दिलेल्या खालील दोन वाक्यासंदर्भात योग्य निर्णय घ्या.

वाक्य I : मानवांच्या प्रतिक्षिप्त क्रियांना अध्ययन म्हणतात.

वाक्य II : सराव किंवा प्रशिक्षणाने कायम स्वरूपाचे वर्तन बदल म्हणजे अध्ययन होय.

(1) वाक्य I आणि II दोन्ही बरोबर आहेत

(2) वाक्य I बरोबर आणि II चूकीचे आहे

(3) वाक्य I आणि II दोन्ही चूकीचे आहेत

(4) वाक्य I चूकीचे आणि II बरोबर आहे

Take proper decision regarding following two statements given on learning.

Statement I : Learning means reflective activities of a person.

Statement II : Learning means permanent change in the behaviour through training and practice.

(1) Statements I and II both are correct

(2) Statement I is correct and II is wrong

(3) Statements I and II both are wrong

(4) Statement I is wrong and II is correct

---

101. 'सार्वत्रिक मानवी हक्कांचा जाहीरनामा' कोणत्या आंतरराष्ट्रीय संस्थेने स्वीकारला ?

(1) संयुक्त राष्ट्र शैक्षणिक, वैज्ञानिक आणि सांस्कृतिक संघटना (UNESCO)

(2) आंतरराष्ट्रीय नाणे निधी (IMF)

(3) संयुक्त राष्ट्र आमसभा (UNGA)

(4) जागतिक आरोग्य संघटना (WHO)

The Universal Declaration of Human Rights was adopted by which International Organisation ?

(1) United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO)

(2) International Monetary Fund (IMF)

(3) United Nations General Assembly (UNGA)

(4) World Health Organisation (WHO)

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

102. पुढीलपैकी कोणते हक्क तिसऱ्या पिढीतील मानवी हक्का मध्ये येतात ?

a. शांततेचा हक्क
b. विकासाचा हक्क
c. मानवतावादी मदतीचा हक्क
d. करिअर ठरविण्यासाठी मोफत मार्गदर्शन मिळण्याचा हक्क

(1) केवळ a आणि b पर्याय बरोबर आहेत
(2) केवळ a, b आणि c पर्याय बरोबर आहेत
(3) केवळ c आणि d पर्याय बरोबर आहेत
(4) यापैकी सर्व पर्याय बरोबर आहेत

Which of the following are examples of the Human Rights of the third generation ?

a. Right to Peace
b. Right to Development
c. Right to Humanitarian Assistance
d. Right to Free Career Guidance

(1) Only a and b are correct
(2) Only a, b and c are correct
(3) Only c and d are correct
(4) All of these are correct

---

103. जागतिकीकरणाच्या प्रभावी परिभाषितानुसार मानवी अधिकार कोणाच्या गरजांशी सुसंगत आहेत ?

(1) बहुराष्ट्रीय निगम
(2) संयुक्त राष्ट्र संघटना
(3) अमेरिकेची संयुक्त संस्थाने
(4) वैश्विक समाज

The dominant discourse of globalisation considers Human Rights to be compatible with the needs of

(1) Multinational Corporations
(2) United Nations Organisation
(3) United States of America
(4) Global Society

---

104. पुढीलपैकी कोणते हक्क मानवी हक्कांच्या पहिल्या पिढीतील हक्कांमध्ये समाविष्ट होतात ?

a. जीविताचा हक्क
b. स्वातंत्र्याचा हक्क
c. छळापासून मुक्तीचा हक्क
d. मानसिक आजारापासून मुक्तीचा हक्क

(1) वरील सर्व (2) केवळ a, b आणि c (3) केवळ c आणि d (4) केवळ a आणि b

Which of the following are included in the first generation of Human Rights ?

a. Right to Life
b. Right to Liberty
c. Right to Freedom from Harassment
d. Right to Freedom from Mental Illness

(1) All of these (2) Only a, b and c (3) Only c and d (4) Only a and b

---

105. संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या जाहीरनाम्यामध्ये पुढीलपैकी कोणते कलम बळाच्या वापरावर प्रतिबंधाचा उल्लेख करते ?

(1) कलम 2(i) (2) कलम 2(ii) (3) कलम 2(iii) (4) कलम 2(iv)

Under the UN Charter, the prohibition on the use of force is found in which Article ?

(1) Article 2(i) (2) Article 2(ii) (3) Article 2(iii) (4) Article 2(iv)

---

106. संयुक्त राष्ट्र संघटनेच्या आश्रयार्थी कराराविषयी खाली दिलेल्या विधानांतील कोणती विधाने सत्य आहेत ?

a. त्यात काम करण्याचा अधिकार समाविष्ट आहे.

b. त्यात शिक्षणाचा अधिकार समाविष्ट आहे.

c. तो 1945 मध्ये स्वीकृत झाला.

d. आश्रयदात्या देशांप्रतीची आश्रयार्थींची कर्तव्ये त्यात समाविष्ट आहेत.

(1) फक्त a आणि b (2) फक्त a, b आणि d

(3) फक्त a, c आणि d (4) फक्त a आणि d

Which of the following statements about the UN refugee convention are true ?

a. It includes the right to work.

b. It includes the right to education.

c. It was adopted in 1945.

d. It includes the refugees' obligations to host countries.

(1) Only a and b (2) Only a, b and d

(3) Only a, c and d (4) Only a and d

---

107. सार्वजनिक तसेच खाजगी क्षेत्रांतून पर्यावरणासाठी उल्लेखनीय कार्य करणाऱ्यास 'चॅम्पियन्स ऑफ दि अर्थ' हा पुरस्कार पुढीलपैकी कोणती संस्था प्रदान करते ?

(1) इंटरनॅशनल युनियन फॉर कॉन्झर्वेशन ऑफ नेचर (IUCN)

(2) फूड अॅण्ड अॅग्रीकल्चर ऑर्गनायजेशन (FAO)

(3) इंटरगव्हर्नमेंटल पॅनल ऑन क्लायमेट चेंज (IPCC)

(4) युनायटेड नेशन्स एनव्हायर्नमेंटल प्रोग्रॅम (UNEP)

Champions of the Earth award, that recognises outstanding environmental leaders from the public and private sectors was established by which of the following organisations ?

(1) International Union for Conservation of Nature (IUCN)

(2) Food and Agriculture Organisation (FAO)

(3) Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC)

(4) United Nations Environmental Programme (UNEP)

---

108. खालीलपैकी कोणता देश दक्षिण आशियाई मुक्त व्यापार क्षेत्राचा (SAFTA) सदस्य नाही ?

(1) भारत (2) बांग्लादेश (3) श्रीलंका (4) म्यानमार

Which of the following countries is not a member of SAFTA (South Asian Free Trade Area) ?

(1) India (2) Bangladesh (3) Sri Lanka (4) Myanmar

---

109. भारत स्वतंत्र झाल्यावर देखील ब्रिटिश कॉमनवेल्थ् चे सदस्यत्व चालू ठेवताना भारताचे पंतप्रधान पं. नेहरूंनी कोणत्या गोष्टीवर भर दिला ?

(1) प्रत्येक सदस्य राज्याला आपले स्वतंत्र परराष्ट्र धोरण ठरविण्याचे स्वातंत्र्य हवे

(2) प्रत्येक सदस्य राज्याला संयुक्त राष्ट्रसंघाचे पूर्ण सदस्यत्व घेणे बंधन कारक असावे

(3) प्रत्येक सदस्य राज्याला आपले स्वतंत्र आर्थिक धोरण ठरविण्याचे स्वातंत्र्य हवे

(4) प्रत्येक सदस्य राज्याने अलिप्तता वादी चळवळीचा भाग व्हावे

What did Pt. Nehru insist for each member of the commonwealth when India became independent and decided to remain a member of the British Commonwealth ?

(1) Each member state should be free to devise its own foreign policy

(2) Each member state should be a full-fledged member of the United Nations

(3) Each member state should be free to devise its own economic policy

(4) Each member should join the non-aligned movement

---

110. युरोपियन संघाबाबत खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे ?

a. तो युरोपमधील देशांचा राजकीय आणि आर्थिक संघ आहे.

b. युरोपियन संघाचे सत्तावीस सदस्य देश आहेत.

c. युरोपियन संघाची राजधानी पॅरीस येथे आहे.

(1) फक्त a (2) फक्त b (3) फक्त c (4) कोणतेही नाही

Which one of the following statements about the European Union is incorrect ?

a. It is a political and economic union of European countries.

b. Twenty seven countries are members of European Union.

c. The capital of European Union is at Paris.

(1) Only a (2) Only b (3) Only c (4) None

---

111. भारतीय संविधानातील खालीलपैकी कोणता अनुच्छेद पोलीस कोठडीतील मृत्यूशी संबंधीत आहे ?

(1) 17 (2) 21

(3) 30 (4) 35

Which of the following Articles of Indian Constitution is related to death in police custody ?

(1) 17 (2) 21

(3) 30 (4) 35

---

112. खाली दिलेल्या अधिकारांतील कोणत्या अधिकाराचा समावेश दुसऱ्या पिढीच्या मानवाधिकारांमध्ये होत नाही ?

(1) शिक्षणाचा अधिकार (2) आरोग्याचा अधिकार

(3) छळापासून मुक्त असण्याचा अधिकार (4) निवाऱ्याचा अधिकार

Which of the following Rights is not included in the second-generation Human Rights ?

(1) Right to Education (2) Right to Health

(3) Right to be free from torture (4) Right to Shelter

---

113. एचडीआयची गणना तीन प्रमुख परिमाणांवर आधारित केली जाते. खालीलपैकी कोणते परिमाण यापैकी एक नाही ?

(1) जन्माच्या वेळी अपेक्षित आयुर्मान (2) शालेय शिक्षणाची सरासरी वर्षे

(3) एकूण देशांतर्गत उत्पादन (GDP) (4) शालेय शिक्षणाची अपेक्षित वर्षे

The HDI is calculated based on three key dimensions, which of the following is not one of these dimensions ?

(1) Life expectancy at birth (2) Mean years of schooling

(3) Gross Domestic Product (GDP) (4) Expected years of schooling

---

114. २०११ मध्ये झालेल्या जनगणनेनुसार भारतातील ग्रामीण व शहरी भागांतील लिंगगुणोत्तरात आढळणाऱ्या तफावती विषयीचे/ची सत्य विधान/ने निवडा.

a. तिच्यात वाढ झाली होती

b. ती कमी झाली होती

c. गुजरातमध्ये तिचे प्रमाण मोठे होते

(1) फक्त a (2) फक्त b

(3) b आणि c (4) a आणि c

Select the correct statement(s) regarding the gap in sex ratio in rural and urban India as per census 2011.

a. It has been increasing

b. It has been decreasing

c. It is large in Gujarat

(1) Only a (2) Only b

(3) b and c (4) a and c

---

115. 'जन सुनवाई' (सार्वजनिक सुनावणी) प्रक्रिया ही भारतातील मानवाधिकार कार्यकर्त्यांकडून वापरली जाणारी एक महत्त्वाची प्रक्रिया आहे. ह्या प्रक्रियेचे प्राथमिक उद्देश्य काय आहे ?

(1) सरकारची जबाबदारी निश्चित करणे

(2) ग्रामीण भागात पर्यटनाला चालना देणे

(3) सांस्कृतिक देवाण-घेवाण कार्यक्रम सुलभ करणे

(4) भारतात विदेशी गुंतवणुकीला प्रोत्साहन देणे

The 'Jan Sunwai' (Public Hearing) process is an important strategy used by human rights activists in India, what is its primary purpose ?

(1) To hold the government accountable for its actions

(2) To promote tourism in rural areas

(3) To facilitate cultural exchange programs

(4) To encourage foreign investment in India

---

116. ब्रिक्सप्रणीत जनसंवाद प्रवर्तक यंत्रणांमध्ये कशाचा समावेश होत नाही ?

(1) संसदीय चर्चापीठ (2) नागरी चर्चापीठ
(3) शाश्वत विकास चर्चापीठ (4) चित्रपट महोत्सव

Which among the following is not a people to people mechanism in BRICS ?

(1) Parliamentary forum (2) Civil forum
(3) Sustainable development forum (4) Film festival

117. खालीलपैकी योग्य कथने ओळखा :

अ. ओपेक सचिवालय हे व्हिएन्ना येथे आहे, ते संघटनेचे मुख्यालय म्हणून सुध्दा कार्य करते.
ब. ओपेकच्या सचिवालयाची स्थापना मूळात 1961 मध्ये जिनेव्हा येथे झाली.
क. आंतरराष्ट्रीय विकासासाठी ओपेक निधीची स्थापना 1978 मध्ये झाली.

(1) फक्त अ, ब (2) फक्त ब, क (3) फक्त अ, क (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statements from the following :

A. The OPEC Secretariat is located in Vienna, it also functions as the Headquarter of the Organization.
B. The Secretariat of OPEC was originally established in 1961 in Geneva.
C. The OPEC Fund for International Development was established in 1978.

(1) Only A, B (2) Only B, C (3) Only A, C (4) None of the above

118. पुढीलपैकी कोणता देश आसियान चा संस्थापक सदस्य नव्हता ?

(1) थायलंड (2) मलेशिया (3) सिंगापूर (4) व्हिएतनाम

Which of the following countries was not a founder member of ASEAN ?

(1) Thailand (2) Malaysia (3) Singapore (4) Vietnam

119. पुढीलपैकी कोणता देश वर्णभेदावर आधारित विषम वागणूकीकरिता ओळखला जात होता ?

(1) दक्षिण अफ्रिका (2) दक्षिण अमेरिका (3) टांझानिया (4) मोझांबिक

'Apartheid' term came to be linked with a practice of discrimination in which of the following countries ?

(1) South Africa (2) South America (3) Tanzania (4) Mozambique

120. 2023 सालासाठी BRICS चे अध्यक्षपद कोणत्या सदस्य देशाकडे आहे ?

(1) ब्राझील (2) रशिया (3) भारत (4) दक्षिण आफ्रिका

Who is the chair of the BRICS for the year 2023 ?

(1) Brazil (2) Russia (3) India (4) South Africa

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

121. खालील विधाने विचारात घ्या व योग्य पर्याय निवडा.

अ. महिलांचे घटनात्मक आणि कायदेशिर हक्क व संरक्षण या संदर्भातील सर्व बाबींचा अभ्यास आणि देखरेख करण्यासाठी राष्ट्रीय महिला आयोग अधिनियम (1990) नुसार राष्ट्रीय महिला आयोग स्थापण्याची तरतूद करण्यात आली.

ब. कामाच्या ठिकाणी महिलांचा लैंगिक छळ (प्रतिबंध, प्रतिषेध आणि उपाययोजना) अधिनियम-2013 अन्वये सार्वजनिक अथवा खाजगी क्षेत्रात संघटीत अथवा असंघटीत क्षेत्रात कामाच्या ठिकाणी लैंगिक छळापासून महिलांचे संरक्षण करणाऱ्या तरतूदी करण्यात आल्या आहेत.

(1) विधान अ बरोबर (2) विधान ब बरोबर

(3) दोन्हीही विधाने बरोबर (4) दोन्हीही विधाने चूकीची

Consider the following statements and choose the correct option.

A. National Commission for Women Act, 1990 provided for the establishment of National Commission for women to study and monitor all matters relating to the constitutional and legal rights and safeguards of women.

B. Sexual harassment of women at work-place (Prevention, Prohibition and Redressal) Act, 2013 provides protection to women from sexual harassment at all work places both in public and private sector, whether organised or unorganised.

(1) Statement A is correct (2) Statement B is correct

(3) Both the statements are correct (4) Both the statements are false

---

122. कोणत्या राज्यांतील महिला साक्षरता दर राष्ट्रीय सरासरी दरापेक्षा अधिक आहे ?

a. मध्यप्रदेश

b. ओरिसा

c. पंजाब

d. मणिपूर

(1) a आणि d (2) b आणि c (3) c आणि d (4) b आणि d

Which States have a higher female literacy rate than the national average ?

a. Madhya Pradesh

b. Orissa

c. Punjab

d. Manipur

(1) a and d (2) b and c (3) c and d (4) b and d

123. अरुणाचल प्रदेश राज्य वि. खुदीराम चकमा, 1994 हा खटला पुढीलपैकी कोणाशी/कशाशी संबंधित आहे ?

(1) अल्पसंख्याक (2) निर्वासित

(3) अनुसूचित जाती आणि जमाती (4) छळवणूक

State of Arunachal Pradesh V/s Khudiram Chakma case of 1994 is related to which of the following ?

(1) Minorities (2) Refugees

(3) S.Cs and S.Ts (4) Torture

---

124. कोणता भारतीय कायदा काम करणाऱ्या महिलांना पगारी रजेची तरतूद आणि मातृत्वाच्या फायद्यांची हमी देतो ?

(1) औद्योगिक विवाद कायदा, 1947 (2) बोनसचे पेमेंट कायदा, 1965

(3) कारखाना कायदा, 1948 (4) मातृत्व लाभ कायदा, 1961

Which Indian Law guarantees maternity benefits and provides for paid leave to working women ?

(1) Industrial Disputes Act, 1947 (2) Payment of Bonus Act, 1965

(3) Factories Act, 1948 (4) Maternity Benefit Act, 1961

---

125. पुढील विधानांचा अभ्यास करा व योग्य पर्याय निवडा.

A. दुसऱ्या पिढीतील मानवी हक्क सकारात्मक स्वरूपाचे आहे.

R. ह्या आर्थिक आणि सामाजिक हक्कांची अंमलबजावणी करण्यासाठी संसाधनांची तरतूद करणे आणि शासनाकडून सक्रिय अंमलबजावणी करणे आवश्यक आहे.

(1) A बरोबर आहे, R चूक आहे

(2) R बरोबर आहे, A चूक आहे

(3) A आणि R दोन्ही बरोबर आहेत

(4) A आणि R दोन्ही बरोबर आहेत आणि R हे A चे कारण आहे

Study the following statements and choose the correct option.

A. The second generation of Human Rights are affirmative in nature.

R. These economic and social rights require provision of resources and active enforcement on the part of the governments.

(1) A is correct, R is incorrect

(2) R is correct, A is incorrect

(3) Both A and R are correct

(4) Both A and R are correct and R is the reason for A

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

126. पुढील विधानांचा अभ्यास करा :

अ. मोठ्या प्रमाणावर वृक्षतोड भूस्खलनासाठी कारण असते.

ब. महाराष्ट्रात भूस्खलन प्रवण क्षेत्रात अनेक वसाहती आहेत.

क. बहुतेक वेळा भूस्खलनाची घटना घडल्यावर शासनाचा प्रतिसाद हा प्रतिक्षिप्त प्रतिक्रियेप्रमाणेच असतो.

वरीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत ?

(1) सर्व विधाने बरोबर आहेत (2) केवळ अ आणि ब

(3) केवळ अ (4) केवळ ब आणि क

Study the following statements :

a. Deforestation is a cause of landslides.

b. Maharashtra has several settlements in landslide prone areas.

c. Most of the times, the Government response is a knee jerk reaction when an incident of landslide happens.

Which of these statements are correct ?

(1) All are correct (2) Only a and b

(3) Only a (4) Only b and c

---

127. योग्य कथन/ने ओळखा :

अ. पॉस्को, जगातील सर्वात चौथ्या मोठ्या दक्षिण कोरीयाच्या पोलाद कंपनीने, 2005 मध्ये उत्तर प्रदेश सरकार सोबत प्लांट उभारण्यासाठी सामंजस्य करार केला होता.

ब. भू संपादनाला विरोध करणाऱ्या लोकांनी दक्षिण कोरीयाच्या पोलाद कंपनीच्या प्रकल्पामुळे त्यांची उपजीविका नष्ट होईल असे मत व्यक्त केले.

(1) फक्त अ (2) फक्त ब

(3) अ व ब दोन्ही (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statement/s :

A. POSCO, the world's fourth largest South Korean Steel Company had signed a MoU with the Government of Uttar Pradesh in 2005 to set up a plant.

B. The people resisting the land acquisition, opined that the project of South Korean Steel Company would destroy their livelihood.

(1) Only A (2) Only B

(3) Both A and B (4) None of the above

---

128. ग्रामीण विकास मंत्रालयाने तयार केलेले नवीन पुनर्वसाहत आणि पुनर्वसन धोरण, 2007 ________ यावर लक्ष केंद्रीत करते.

a. धोरणामध्ये सर्व अनैच्छिक विस्थापनाचा समावेश होतो.
b. 400/200 किंवा अधिक कुटुंबासाठी सपाट किंवा आदिवासी प्रदेशासाठी सामाजिक प्रभाव मूल्यांकन सुरू केले.
c. विस्थापनापूर्वी पुनर्वसनाचे तत्व.
d. भूमिहीनासह सर्व कुटुंबासाठी घरकूल.
e. सामुदायिक आणि धार्मिक बैठकासाठी आदिवासीना मोफत जमीन मिळेल.

(1) वरील सर्व (2) b आणि c (3) d आणि e (4) a आणि c

New Resettlement and Rehabilitation Policy, 2007 formulated by Ministry of Rural Development focuses on

a. Policy covers all involuntary displacement.
b. Social impact assessment introduced for 400/200 or more families in plain/ tribal areas.
c. Principle of rehabilitation before displacement.
d. Housing for all families including the landless.
e. STs to get free of cost land for community and religious gathering.

(1) All of the above (2) b and c (3) d and e (4) a and c

---

129. २०१७ पासून हजारोंच्या संख्येने रोहींग्या निर्वासित म्यानमारमधील ________ राज्यातून बांग्लादेशमध्ये आले आहेत.

(1) राखाईन (2) मंडाले (3) यांगॉन (4) बागो

Thousands of Rohingya refugees have arrived from Myanmar's ________ state in Bangladesh since 2017.

(1) Rakhine (2) Mandalay (3) Yangon (4) Bago

---

130. भारतात पहिल्यांदाच पुढीलपैकी कोणत्या राज्याने वेबसाईटवर आधारीत स्थलांतराचा मागोवा (tracking) घेणारे ॲप्लिकेशन तयार केले आहे ?

(1) कर्नाटक (2) महाराष्ट्र (3) केरळ (4) गुजरात

Which of the following state has started for the first time website based migration tracking system application in India ?

(1) Karnataka (2) Maharashtra (3) Kerala (4) Gujarat

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

131. जोड्या जुळवा :

UDID कार्डचा रंग (A)	अपंगत्वाची तीव्रता (B)
a. पांढरे कार्ड	i. 80% पेक्षा अधिक अपंगत्व
b. पिवळे कार्ड	ii. 40% – 80% मध्ये अपंगत्व
c. निळे कार्ड	iii. 40% पेक्षा कमी अपंगत्व

(1) a – iii, b – ii, c – i (2) a – i, b – ii, c – iii
(3) a – ii, b – i, c – iii (4) a – i, b – iii, c – ii

Match the pairs :

Colour of UDID Cards (A)	Severity of Disability (B)
a. White Card	i. Disability above 80%
b. Yellow Card	ii. Disability between 40% and 80%
c. Blue Card	iii. Disability below 40%

(1) a – iii, b – ii, c – i (2) a – i, b – ii, c – iii
(3) a – ii, b – i, c – iii (4) a – i, b – iii, c – ii

---

132. भारतीय राज्यघटनेचे कोणते कलम अपंगत्वाच्या बाबतीत राज्याला कामाचा अधिकार, शिक्षण आणि सार्वजनिक सहाय्य सुनिश्चित करण्यासाठी प्रभावी तरतूद करण्याचे निर्देश देते ?

(1) कलम 41 (2) कलम 15(4) (3) कलम 16 (4) कलम 19(1)

Which Article of the Indian Constitution directs the state to make effective provision for securing the right to work, education and public assistance in cases of disablement ?

(1) Article 41 (2) Article 15(4) (3) Article 16 (4) Article 19(1)

---

133. संयुक्त राष्ट्र आमसभेने _________ हे 'संयुक्त राष्ट्रांचे अपंग व्यक्तीसाठीचे दशक' म्हणून घोषित केले होते.

(1) 1995 – 2004 (2) 1983 – 1992 (3) 2000 – 2010 (4) 1973 – 1982

'United Nations Decade of Disabled Persons' was proclaimed by the UN General Assembly from

(1) 1995 – 2004 (2) 1983 – 1992 (3) 2000 – 2010 (4) 1973 – 1982

---

134. दिव्यांगजनाच्या हक्कांवरील संयुक्त राष्ट्र परिषद, 2006 नुसार प्रत्येक राष्ट्र सदस्यावर कोणते उत्तरदायित्व आहे ?

अ. परिषदेच्या तरतुदींची अंमलबजावणी

ब. देशाच्या कायद्यांची परिषदे बाबत सुसंगती

क. राष्ट्राचा अहवाल तयार करणे

ड. दिव्यांगजनांचे हक्क त्यांना मिळवून देण्यात मदत करणे

(1) फक्त अ, ब, ड (2) फक्त ब, क, ड (3) फक्त अ, ब, क (4) वरीलपैकी सर्व

What are the important obligations of United Nations Convention on the Rights of persons with disabilities, 2006 on each state party ?

A. Implementation of the provisions of the convention

B. Harmonization of the country laws with the convention

C. Preparation of a country report

D. To help disabled persons realise their rights

(1) Only A, B, D (2) Only B, C, D (3) Only A, B, C (4) All of the above

---

135. विकलांग मुलांच्या शिक्षण व प्रशिक्षणासाठी भारतात खालीलपैकी कोणत्या प्रमुख कार्यक्रमांचा समावेश होतो ?

a. दवाखान्यात बिछान्याच्या बाजुला शिकवणे

b. दवाखान्यात शालेय वर्ग

c. विकलांग मुलांसाठी विशेष निवासी शाळा

d. विकलांग मुलांसाठी विशेष दिवस-शाळा

(1) a, b, c व d (2) b व c

(3) b, c व d (4) c व d

Which of the following the Chief programmes for the education and training of Crippled children in India are included ?

a. bed side teaching in hospital

b. school units in hospital

c. special residential school for crippled children

d. special day-school for crippled children

(1) a, b, c and d (2) b and c

(3) b, c and d (4) c and d

---

136. जोड्या जुळवा :

वेठबिगारांचे नाव (अ)	राज्याचे नाव (ब)
a. सगरी	i. गुजरात
b. गोथी	ii. ओडीशा
c. हलपाती	iii. राजस्थान
d. वेट्टी	iv. म्हैसूर/कर्नाटक
	v. आंध्र प्रदेश

(1) a – iii, b – ii, c – i, d – v (2) a – iii, b – ii, c – v, d – i
(3) a – iii, b – iv, c – ii, d – v (4) a – v, b – iii, c – iv, d – ii

Match the pairs :

Bonded Labour Name (A)	Name of the State (B)
a. Sagri	i. Gujarat
b. Gothi	ii. Odisha
c. Halpati	iii. Rajasthan
d. Vetti	iv. Mysore/Karnataka
	v. Andhra Pradesh

(1) a – iii, b – ii, c – i, d – v (2) a – iii, b – ii, c – v, d – i
(3) a – iii, b – iv, c – ii, d – v (4) a – v, b – iii, c – iv, d – ii

137. खालीलपैकी योग्य कथने ओळखा.

अ. 2018 मध्ये पंतप्रधान श्रम पुरस्कार हा तीन श्रेण्यामध्ये श्रम भूषण, श्रम वीर/वीरांगणा आणि श्रम श्री/श्रम देवी अशा प्रकारे देण्यात आला.

ब. 2018 मध्ये विश्वकर्मा राष्ट्रीय पुरस्कार हा श्रेणी अ, ब व क मध्ये प्रदान करण्यात आला.

क. पंतप्रधान श्रम पुरस्कार हा 1990 मध्ये कामगारांसाठी प्रारंभ करण्यात आला.

(1) फक्त अ, क (2) फक्त ब, क (3) फक्त अ, ब (4) वरीलपैकी सर्व

Select the correct statements from the following.

A. In the year 2018, the Prime Minister's Shram Awards were given in 3 categories Shram Bhushan, Shram Veer/Veerangana and Shram Shree/Shram Devi.

B. In the year 2018, Vishwakarma Rashtriya Puruskar awards were given in three categories A, B and C.

C. The Prime Minister's Shram Awards were instituted in 1990 for workers.

(1) Only A, C (2) Only B, C (3) Only A, B (4) All of the above

138. कामगार नुकसान भरपाई कायदा, 1923 नुसार, ________ अंतर्गत आश्रित म्हणजे मृत कामगाराचे खालीलपैकी कोणतेही नातेवाईक ते विधवा, औरस मुलगा, अविवाहित औरस मुलगी, विधवा आई आहेत.

(1) कलम 2(1) (d)
(2) कलम 2(1) (e)
(3) कलम 2(1) (m)
(4) कलम 2(1) (i)

According to the Workmen's Compensation Act, 1923, under ________ dependant means any of the following relatives of the deceased workman. They are widow, legitimate son, unmarried legitimate daughter, widowed mother.

(1) Section 2(1) (d)
(2) Section 2(1) (e)
(3) Section 2(1) (m)
(4) Section 2(1) (i)

---

139. वरिष्ठ नागरिकांसाठी राष्ट्रीय हेल्पलाईन सामाजिक न्याय आणि सक्षमीकरण, भारत शासनाद्वारा सुरू करण्यात आली आहे त्या हेल्पलाईनचा नंबर काय आहे ?

(1) 1916 (2) 14567 (3) 1098 (4) 182

National helpline for Senior Citizen has been set up by the Ministry of Social Justice and Empowerment, Government of India. The number of this helpline is

(1) 1916 (2) 14567 (3) 1098 (4) 182

---

140. वेठबिगाराबाबत खालील कथने लक्षात घ्या.

अ. वेठबिगार व्यवस्था (निर्मूलन) कायदा 1976 दि. 25.10.1975 पासून लागू होऊन संपूर्ण देशभरातून वेठबिगार व्यवस्था रद्द करण्यात आली आहे.

ब. उपरोक्त कायद्याच्या तरतुदीचे उल्लंघन केल्याबद्दलच्या गुन्ह्यासाठी 5 वर्षापर्यंतच्या कारावासाची आर्थिक दंडासह शिक्षा होवू शकते.

वरीलपैकी अयोग्य कथन/ने ओळखा.

(1) फक्त अ (2) फक्त ब (3) अ व ब दोन्ही (4) यापैकी नाही

Consider the following statement about Bonded Labour.

A. The Bonded Labour system stands abolished throughout the country with effect from 25.10.1975 with the enactment of Bonded Labour System (Abolition) Act, 1976.

B. Offences for contravention of provisions of the above Act are punishable with imprisonment for a term, which may extend to five years and also with fines.

Select the incorrect statement/s from above.

(1) Only A (2) Only B (3) Both A and B (4) None of the above

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

141. केंद्र शासनाची 'स्कीम फॉर इकॉनॉमिक एंपॉवरमेंट ऑफ डि.एन.टी. कम्युनिटिज् (SEED)' योजना भटक्या विमुक्त जमातीसाठी असून त्याचे चार घटक आहेत, पुढील पर्यायांपैकी कोणता घटक या योजनेच्या भाग नाही ?

(1) त्यांना आरोग्य विमा पुरवणे
(2) समुदायाच्या पातळीवर उपजीविका उपक्रमांची सोय करणे
(3) भारत तसेच परदेशातील उच्च शिक्षणासाठी शैक्षणिक कर्ज उपलब्ध करून देणे
(4) या समुदायांच्या लोकांसाठी घर बांधणीसाठी आर्थिक सहाय्य पुरवणे

Central Government Scheme 'Scheme for Economic Empowerment of DNT Communities (SEED)' for welfare of DNT community has four components. Which of the following is not correctly mentioned as part of it ?

(1) To provide health insurance to them
(2) To facilitate livelihood initiative at community level
(3) To provide education loan for higher education in India as well as abroad
(4) To provide financial assistance for construction of houses for members of these communities

---

142. भारतात गैर सरकारी संघटना कोणती भूमिका पार पाडतात ?

a. सर्वाधिक असुरक्षित अशा समाज घटकांपर्यंत त्या पोहोचतात.
b. आरोग्य, रोग आणि औषध क्षेत्रात त्या जन जागृती घडवून आणतात.
c. कौशल्याधारित शिक्षणाच्या क्षेत्रात त्या काम करतात.
d. समाजातील असुरक्षित घटकांच्या प्रश्नांकडे लक्ष आकर्षित करू शकतात तसेच परदेशातून मदतनिधी मिळवू शकतात.

(1) केवळ a, b आणि c (2) यापैकी सर्व
(3) केवळ b, c आणि d (4) केवळ b आणि c

What role do NGOs play in India ?

a. They reach out to the most vulnerable sections of the society.
b. They bring awareness in the fields of health, disease and medicine.
c. They work towards skill-based education.
d. They have managed to attract foreign funding and attention to the problems of the vulnerable sections of the population.

(1) Only a, b and c (2) All of the above
(3) Only b, c and d (4) Only b and c

---

143. पुढील गैरसरकारी संस्था आणि त्यांच्या माहितीच्या जोड्या जुळवा :

अ	ब
a. आशादीप फौंडेशन	i. दाहोद, गुजरात
b. सेन्स इंटरनॅशनल इण्डिया	ii. क्रिकेट असोसिएशन फॉर द ब्लाइंड इन इण्डिया (CABI)
c. ब्लाइंड वेल्फेअर कौन्सिल	iii. मुकबधिर मुले व प्रौढ
d. समर्थनम् ट्रस्ट	iv. मानसिक विकलांगता असलेले लोक

(1) a – iv, b – ii, c – i, d – iii
(2) a – iv, b – iii, c – i, d – ii
(3) a – iii, b – iv, c – ii, d – i
(4) a – ii, b – i, c – iv, d – iii

Match the following Non Governmental Organisations with their details.

A	B
a. Ashadeep Foundation	i. Dahod, Gujarat
b. Sense International India	ii. Cricket Association for the Blind in India (CABI)
c. Blind Welfare Council	iii. Deaf blind children and Adults
d. Samarthanam Trust	iv. Persons with Mental Disorders

(1) a – iv, b – ii, c – i, d – iii
(2) a – iv, b – iii, c – i, d – ii
(3) a – iii, b – iv, c – ii, d – i
(4) a – ii, b – i, c – iv, d – iii

---

144. खालीलपैकी योग्य कथने ओळखा.

अ. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीच्या घटनात्मक संरक्षणाशी संबंधित सर्व बाबींची चौकशी करण्यासाठी भारतीय राज्य घटनेच्या अनुच्छेद 338 नुसार अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठी विशेष अधिकारी नियुक्त करण्याची तरतूद आहे.

ब. अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठी एकल विशेष अधिकारी ऐवजी 1990 च्या 65 व्या घटना दुरुस्ती कायद्याने उच्चस्तरीय बहुसदस्यीय राष्ट्रीय आयोगाच्या स्थापनेची तरतूद केली.

क. अनुसूचित जातीसाठीचा राष्ट्रीय आयोग मासिक अहवाल राष्ट्रपतीकडे सादर करतो.

(1) फक्त अ, ब (2) फक्त ब, क (3) फक्त अ, क (4) वरीलपैकी सर्व

Select the correct statements from the following.

A. Article 338 of the Constitution of India provided for the appointment of a special officer for Schedule Caste and Schedule Tribe to investigate all matters relating to the constitutional safeguards for SC and STs.

B. 65th Constitutional Amendment Act of 1990 provided for the establishment of a high level of multi-member National Commission for SC and STs in place of a single special officer for SCs and STs.

C. The National Commission for SCs presents a monthly report to the President.

(1) Only A, B (2) Only B, C (3) Only A, C (4) All of the above

---

कच्च्या कामासाठी जागा / **SPACE FOR ROUGH WORK**

145. योग्य कथन/ने ओळखा :

अ. सूचना आणि प्रसारण मंत्रालयाने प्रायोजित केलेल्या "संवरती जाये जीवन की राहे" या मालिके अंतर्गत अस्पृश्यता निर्मूलन व अत्याचार प्रतिबंध या विषयावर चार रेडिओ कार्यक्रम प्रसारित करण्यात आले.

ब. 2017 मध्ये महाराष्ट्रातील अकोला, भंडारा, परभणी जिल्हा हे अस्पृश्यता प्रवण क्षेत्रे होती.

(1) फक्त अ (2) फक्त ब (3) अ व ब दोन्ही (4) वरीलपैकी नाही

Select the correct statement/s :

A. Four radio programmes on the theme of removal of untouchability and prevention of atrocities were telecast, under the series sponsored by the ministry of Information and Broadcasting "Sanwarti Jayein Jivan ki Rahen".

B. Untouchability prone areas of Maharashtra in 2017 were Akola, Bhandara, Parbhani Districts.

(1) Only A (2) Only B (3) Both A and B (4) None of the above

---

146. ग्राहक संरक्षण अधिनियम २०१९ मधील व्याख्यांनुसार जोड्या लावा :

कलम	व्याख्या
a. कलम २(५)	अ. ग्राहक
b. कलम २(७)	ब. ग्राहकांचे अधिकार
c. कलम २(९)	क. तक्रार
d. कलम २(१४)	ड. महासंचालक

(1) a – ब b – अ c – ड d – क (2) a – क b – अ c – ब d – ड

(3) a – क b – ब c – ड d – अ (4) a – क b – अ c – ड d – ब

Match the following regarding definitions under the Consumer Protection Act, 2019 :

Section	Definition
a. Section 2(5)	A. Consumer
b. Section 2(7)	B. Consumer's Rights
c. Section 2(9)	C. Complaint
d. Section 2(14)	D. Director General

(1) a – B b – A c – D d – C (2) a – C b – A c – B d – D

(3) a – C b – B c – D d – A (4) a – C b – A c – D d – B

147. ग्राहक संरक्षण अधिनियम २०१९ नुसार तक्रार करण्यास काल मर्यादा ही पुढील प्रमाणे आहे

(1) १ वर्ष (2) २ वर्ष

(3) ३ वर्ष (4) ६ महिने

Limitation period to file complaint under Consumer Protection Act, 2019 is

(1) 1 year (2) 2 years

(3) 3 years (4) 6 months

148. ग्राहक संरक्षण कायदा २०१९ अंतर्गत ग्राहकांना खालील हक्के प्रदान करण्यात आली आहेत.

अ. सुरक्षिततेचा अधिकार

ब. माहिती मिळण्याचा अधिकार

क. ग्राहक जागृतीचा अधिकार

ड. निवारण मागण्याचा अधिकार

(1) पर्याय अ आणि ब योग्य आहेत (2) पर्याय ब आणि ड योग्य आहेत

(3) पर्याय क आणि ब योग्य आहेत (4) वरील सर्व पर्याय योग्य आहेत

Under the Consumer Protection Act, 2019 the following rights are conferred upon him.

a. Right to safety

b. Right to be informed

c. Right to consumer awareness

d. Right to seek redressal

(1) Option a and b are correct (2) Option b and d are correct

(3) Option c and b are correct (4) All options are correct

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

149. ग्राहक संरक्षण कायदा २०१९ च्या __________ नुसार राष्ट्रीय आयोग म्हणजे कलम ५३ च्या उपकलम (१) अंतर्गत स्थापित राष्ट्रीय आयोग विवाद निवारण आयोग.

(1) कलम २(३०) (2) कलम २(२८)

(3) कलम २ (३१) (4) कलम २(२९)

According to ____________ of Consumer Protection Act, 2019, 'National Commission' means the National Commission Disputes Redressal Commission established under Sub Section (1) of Section 53.

(1) Section 2(30) (2) Section 2(28)

(3) Section 2(31) (4) Section 2(29)

---

150. ग्राहक संरक्षण कायदा २०१९ अन्वये ''ग्राहक'' ही अशी व्यक्ति आहे

अ. जी व्यक्ति मोबदला म्हणून कोणतीही वस्तु खरेदी करते,ज्याचे पैसे दिले गेले आहेत किंवा वचन दिलेले आहे किंवा अंशत: दिलेले आहे आणि अंशत: वचन दिले आहे.

ब. जी व्यक्ति मोबदला म्हणून कोणतीही सेवा भाड्याने घेते किंवा मिळवते, ज्याचे पैसे दिले गेलेले आहेत किंवा वचन दिलेले आहे किंवा अंशत: दिलेले आहे आणि अंशत: वचन दिलेले आहे.

क. जी व्यक्ति पुनविक्रीसाठी किंवा कोणत्याही व्यावसायिक हेतु साठी वस्तु मिळवते.

ड. जी व्यक्ति, वस्तु मोफत मिळवते.

(1) पर्याय अ आणि ब योग्य आहेत (2) पर्याय ब आणि क योग्य आहेत

(3) पर्याय अ आणि ड योग्य आहेत (4) पर्याय कआणि ड योग्य आहेत

In this Act, unless the context otherwise requires "Consumer means" –

a. Any person who buys goods for a consideration, which has been paid or promised or partly paid and partly promised.

b. Hires or avails of any service for a consideration which has been paid or promised or partly paid and partly promised.

c. A person who avails services for commercial purpose.

d. Who avails services free of cost.

(1) Option a and b are correct (2) Option b and c are correct

(3) Option a and d are correct (4) Option c and d are correct

---

सूचना – (पृष्ठ 1 वरून पुढे.....)

(8) प्रश्नपुस्तिकेमध्ये विहित केलेल्या विशिष्ट जागीच कच्चे काम (रफ वर्क) करावे. प्रश्नपुस्तिकेव्यतिरिक्त उत्तरपत्रिकेवर वा इतर कागदावर कच्चे काम केल्यास ते कॉपी करण्याच्या उद्देशाने केले आहे, असे मानले जाईल व त्यानुसार उमेदवारावर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचे अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

(9) सदर प्रश्नपत्रिकेसाठी आयोगाने विहित केलेली वेळ संपल्यानंतर उमेदवाराला ही प्रश्नपुस्तिका स्वत:बरोबर परीक्षाकक्षाबाहेर घेऊन जाण्यास परवानगी आहे. **मात्र परीक्षाकक्षाबाहेर जाण्यापूर्वी उमेदवाराने आपल्या उत्तरपत्रिकेचा भाग-1 समवेक्षकाकडे न विसरता परत करणे आवश्यक आहे.**

नमुना प्रश्न

प्र. क्र. **201.** सतीची चाल नष्ट करण्यासाठी कोणी मूलत: प्रयत्न केले ?

(1) स्वामी दयानंद सरस्वती (2) ईश्वरचंद्र विद्यासागर

(3) राजा राममोहन रॉय (4) गोपाळकृष्ण गोखले

ह्या प्रश्नाचे योग्य उत्तर ''(3) राजा राममोहन रॉय'' असे आहे. त्यामुळे या प्रश्नाचे उत्तर ''(3)'' होईल. यास्तव खालीलप्रमाणे प्रश्न क्र. **201** समोरील उत्तर-क्रमांक ''③'' हे वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखविणे आवश्यक आहे.

प्र. क्र. **201.** ① ② ● ④

अशा पद्धतीने प्रस्तुत प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाचा तुमचा उत्तर क्रमांक हा तुम्हाला स्वतंत्ररीत्या पुरविलेल्या उत्तरपत्रिकेवरील त्या त्या प्रश्न क्रमांकासमोरील संबंधित वर्तुळ पूर्णपणे छायांकित करून दाखवावा. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

कच्च्या कामासाठी जागा / SPACE FOR ROUGH WORK

SEAL